

Διά ταύτα,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

κρίνει καί άποφασίζει:

- 1) Άπορρίπτει τήν προσφυγή άκυρώσεως ως άβάσιμη.
- 2) Καταδικάζει τήν προσφεύγουσα στά δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων καί αυτών στά όποια υπεβλήθη ή παρεμβαίνουσα.

Due

Χλωρός

Grévisse

Έδημοσιεύθη σε δημοσία συνεδρίαση στό Λουξεμβούργο στίς 30 Σεπτεμβρίου 1982.

Ό γραμματεός
κ.ά.α.

Ό πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

J. A. Pompe

O. Due

Βοηθός γραμματεός

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ GERHARD REISCHL ΠΟΥ ΑΝΕΠΤΥΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1982 ¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Θά μου επιτρέψετε νά εξετάσω τίς υποθέσεις 108, 110 καί 114/81 στίς ίδιες προτάσεις, έφ' όσον τά προβλήματα πού ανακύπτουν από τίς υποθέσεις αυτές είναι ούσιαστικά τά ίδια.

Γιά μία άκόμη φορά τίθεται τό πρόβλημα τής ισογλυκόζης, τό ύγρό γλυκαντικό, τό

όποιο είναι ήδη καλώς γνωστό στό Δικαστήριο από αρκετές άλλες δίκες. Έφ' όσον οί σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου έχουν σε διάφορες ευκαιρίες αναλυθεί ενώπιον του Δικαστηρίου, δύναμαι πρός τό παρόν, στό εισαγωγικό μέρος των προτάσεών μου, νά περιορισθώ σε όρισμένες ούσιαστικές παρατηρήσεις.

Στίς 17 Μαΐου 1977 τό Συμβούλιο εξέδωσε τόν κανονισμό 1111/77, περί θεσπίσεως κοινών διατάξεων γιά τήν ισογλυκόζη (EE

1 — Μετάφραση από τά γερμανικά.

είδ. έκδ. 03/018, σ. 86). Μετά τα άρθρα 8 και 9 του τίτλου II όριζετο ότι για τις περιόδους έμπορίας 1977/1978 και 1978/1979 επέδάλλετο στους παραγωγούς συνεισφορά επί της παραγωγής, ή όποια, κατά τό πρώτο από τά δύο άνωτέρω άναφερόμενα έτη δέν έπρεπε νά υπερβαίνει τό ποσό των πέντε λογιστικών μονάδων για 100 χιλιόγραμμα ξηράς ούσίας. Ο κανονισμός 1111/77 έτροποποιήθη από τον κανονισμό του Συμβουλίου 1298/78, της 6ης Ιουνίου 1978, (ΑΒΙ. L 160, 17 Ιουνίου 1978, σ. 9) κατά τρόπο ώστε ή συνεισφορά επί της παραγωγής ισογλυκόζης νά επιδάλλεται και για την περίοδο έμπορίας ζάχαρης 1979/1980, τό δέ ποσό της συνεισφοράς για την περίοδο έμπορίας 1978/1979 νά παραμένει άμετάδλητο σέ πέντε λογιστικές μονάδες για 100 χιλιόγραμμα ξηράς ούσίας.

Οι παραγωγοί ισογλυκόζης προσέβαλαν μέ διαφόρους ποικίλους τρόπους τό άνωτέρω περιγραφόμενο σύστημα συνεισφορών. Προσέφυγαν στα έθνικά δικαστήρια, τά όποια υπέβαλαν προδικαστικά έρωτήματα στό Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, ως πρός τό κύρος του κανονισμού 1111/77, και προσέφυγαν κατ' ευσίμια στό Δικαστήριο ζητώντας άποκατάσταση της ζημίας πού τους προεκήληθη από την θέσπιση του άνωτέρω άναφερομένου κανονισμού. Έτσι, μέ άπόφαση του Δικαστηρίου πού εξέδόθη στις 25 Οκτωβρίου 1978 στις συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 103/77 και 145/77¹, έκρίθη ότι ό κανονισμός 1111/77 ήταν άνίσχυρος κατά τό μέτρο πού μέ τά άνωτέρω άρθρα 8 και 9 επέδאלλε στην παραγωγή ισογλυκόζης συνεισφορά πέντε λογιστικών μονάδων για 100 χιλιόγραμμα ξηράς ούσίας για την περίοδο πού άντιστοιχεί στην περίοδο έμπορίας ζάχαρης 1977-1978. Ο άποφασιστικός λόγος στην άπόφαση αυτή ήταν ή διαπίστωση ότι τό σύστημα συνεισφορών παρεδίλαε τή γενική άρχή της ισότητας. Στις 5 Δεκεμβρίου 1979 εξέδόθη ή άπόφαση

στις συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 116 και 124/77², οι όποίες ήταν άγωγές βασικό-μενες στην εϋθύνη της διοικήσεως. Με την άπόφαση έκρίθη ότι ή Κοινότης δέν υπείχε έξωσυμβατική εϋθύνη λόγω του ότι, μολονότι ό καθορισμός της συνεισφοράς επί της παραγωγής ισογλυκόζης σέ πέντε λογιστικές μονάδες για 100 χιλιόγραμμα ξηράς ούσίας ήταν παράνομος, τά καθ' ών κοινοτικά όργανα δέν διέπραξαν σφάλματα τέτοιας σοβαρότητας ώστε νά δύνανται νά ύποστηριχθεί ότι ή συμπεριφορά τους επί του θέματος αυτού ήταν άυθαίρετη, έφ' όσον μία κατάλληλη συνεισφορά έδικαιο-λογείτο πλήρως.

Τό Συμβούλιο συνήγαγε τις άναγκαίες συνέπειες από την άκύρωση του κανονισμού 1111/77 και στις 25 Ιουνίου 1979 εξέδωσε τον κανονισμό 1293/79 (ΕΕ είδ. έκδ. 03/025, σ. 176), ό όποιος ετέθη σέ ισχύ την 1η Ιουλίου 1979. Τό άρθρο 2 του κανονισμού αυτού κατήγγησε τις διατάξεις του τίτλου II του κανονισμού 1111/77, περί του συστήματος συνεισφορών επί της παραγωγής μέ ισχύ από την 1η Ιουλίου 1977. Τό άρθρο 3 εισάγει ένα νέο τίτλο II στον κανονισμό 1111/77, μέ τον όποιο θεσπίζεται σύστημα ποσοστάσεων, βασικό-μενο σ' εκείνο της οργανώσεως άγορας της ζάχαρης, μέ βασικές και μέγιστες ποσοστάσεις, και στό όποίο οι βασικές ποσοστάσεις είχαν καθορισθεί για κάθε έπιχείρηση στό παράρτημα II. Έπιπροσθέτως, προεδλήπετο ή έπιβολή συνεισφοράς επί της παραγωγής πού θά υπερέβαινε τή βασική ποσόστωση χωρίς όμως νά υπερβαίνει την μέγιστη ποσόστωση. Τό σύστημα θά έφηρμόζετο για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1979 μέχρι της 30ης Ιουνίου 1980. Η έφαρμογή του συστήματος παρετάθη, τότε, στην περίοδο έμπορίας 1980/1981 μέ τον κανονισμό του Συμβουλίου 1592/80, της 24ης Ιουνίου 1980 (ΕΕ, είδ. έκδ. 03/029, σ. 48) και ή βασική ποσόστωση πού είχε καθορισθεί για την περίοδο έμπορίας 1979/1980 διετηρήθη.

1 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1978 στις συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 103 και 145/77 Royal Scholten-Honig (Holdings) Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce-Tunnel Refineries Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Slg. 1978, σ. 2037 και έπ.

2 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Δεκεμβρίου 1979 στις συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 116 και 124/77 — G. R. Amylum NV και Tunnel Refineries Limited κατά Συμβουλίου και Έπιτροπής, Slg. 1979, σ. 3497.

Τόν Αύγουστο καί Σεπτέμβριο του 1979 ήσκηθησαν ενώπιον του Δικαστηρίου οι προσφυγές 138/79¹ και 139/79², με τις οποίες άμφισβητήθηκε το σύστημα για διαφόρους ούσιαστικούς λόγους και για τον τυπικό λόγο ότι το σύστημα έδρασε χωρίς τη γνώμη του Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Με τις αποφάσεις που έξεδόθησαν επί των υποθέσεων αυτών στις 29 Οκτωβρίου 1980^{1,2}, έκρίθη ότι οι ούσιαστικοί λόγοι (παράβαση των κανόνων άνταγωνισμού, παραβίαση της άρχης περί άπαγορεύσεως των διακρίσεων, και παραβίαση της άρχης της αναλογικότητας) ήσαν άβάσιμοι· πάντως, ο κανονισμός έκρίθη άκυρος για τον λόγο ότι δεν έλήφθη ή γνώμη του Εύρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Έν συνεχεία, το Συμβούλιο, άφου έν τώ μεταξύ τό Εύρωπαϊκό Κοινοβούλιο διέτύπωσε γνώμη, έξεδωσε στις 10 Φεβρουαρίου 1981 τον κανονισμό 387/81 (ΕΕ 1981 L 44, σ. 1) με τον όποιο κατηγορήθη άναδρομικά από 1ης Ιουλίου 1977, ο τίτλος II του κανονισμού 1111/77 όπως είχε τροποποιηθεί με τον κανονισμό 1298/78. Επίσης, επανέφερε για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1979 μέχρι 30 Ιουνίου 1980 το σύστημα συνεισφορών και ποσοτώσεων που έδρασε με τον κανονισμό 1293/79, άφου μετέβαλλε άπλως τις βασικές ποσοτώσεις της Maizena GmbH ως άποτέλεσμα των ισχυρισμών που προεβλήθησαν σχετικά στην υπόθεση 139/79², τους όποιους έθεώρησα την εποχή εκείνη ως βάσιμους. Όμοίως, στις 10 Φεβρουαρίου 1981, έξεδόθη ο κανονισμός του Συμβουλίου 388/81 (ΕΕ 1981 L 44, σ. 4), με τον όποιο έτροποποιείται ο κανονισμός 1592/80. Ο κανονισμός αυτός όρίζει ότι τό άρθρο 9 του κανονισμού 1111/77, όπως έτροποποιήθη με τον κανονισμό 387/81, εφαρμόζεται και για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1980 μέχρι 30ης Ιουνίου 1981 και ότι για την περίοδο αυτήν

ή βασική ποσόστωση κάθε έπιχειρήσεως παραγωγής ίσογλυκόζης είναι εκείνη που εφαρμόζεται κατά την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1979 μέχρι 30ης Ιουνίου 1980, σύμφωνα με τον κανονισμό 387/81. Ο κανονισμός 388/81 θά εφαρμόζεται από 1ης Ιουλίου 1980.

Θά πρέπει επίσης νά άναφερθεί ότι ήσκηθησαν δύο προσφυγές άκυρώσεως του κανονισμού 1592/80 (υποθέσεις 176/80³ και 179/80⁴). Στις 2 Απριλίου 1981 διετάχθη ή διαγραφή της πρώτης υποθέσεως από τό πρωτόκολλο του Δικαστηρίου, άφου ο προσφεύγων έδήλωσε ότι ή προσφυγή είχε καταστεί άνευ άντικειμένου, μετά την απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 1980². Στή δεύτερη υπόθεση ή προφορική διαδικασία διεξήχθη στις 8 Ιουλίου 1981. Στις προτάσεις μου διέτύπωσα την άποψη ότι και στην υπόθεση αυτήν δεν έπεβάλλετο ή έκδοση άποφάσεως. Στήν έν λόγω υπόθεση δεν έχει ακόμη έκδοθεί απόφαση· θά έκδοθεί πιθανόν τώρα έν συνδυασμώ με την παρούσα υπόθεση.

Στις 4, 7 και 11 Μαΐου 1981 οι εταιρίες G. R. Amylum NV, Roquette freres SA και Tunnel Refineries Limited ήσκησαν ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγές άκυρώσεως του κανονισμού 387/81, με τις όποιες ζητούν:

— Στην υπόθεση 108/81:

Νά άναγνωρισθεί ότι ο κανονισμός 387/81 ή τουλάχιστο τό άρθρο του 1, παράγραφοι 3 και 4, είναι άκυρο.

— Στην υπόθεση 110/81:

Νά άναγνωρισθεί ότι οι κανονισμοί 387/81 και 388/81 καθώς και οι άτομικές άποφάσεις που περιέχονται σ'

1 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980 στην υπόθεση 138/79, Roquette Freres κατά Συμβουλίου, Slg. 1980, σ. 3333.

2 — Απόφαση της 29ης Οκτωβρίου στην υπόθεση 139/80 Maizena GmbH κατά Συμβουλίου, Slg. 1980, σ. 3393.

3 — Υπόθεση 176/80 Maizena GmbH κατά Συμβουλίου που διεγράφη από τό πρωτόκολλο.

4 — Υπόθεση 179/80 Roquette Freres κατά Συμβουλίου, στην όποια δεν έχει ακόμη έκδοθεί απόφαση.

αυτούς είναι άκυροι, τουλάχιστο καθ' όσον τά μέτρα αυτά άφορούν τήν προσφεύγουσα.

— Στήν υπόθεση 114/81:

Νά αναγνωρισθεί ότι ό κανονισμός 387/81, ή έπικουρικώς, τό άρθρο του 1, παράγραφοι 3 και 4, είναι άκυρο.

Πρός στήριξη των αίτημάτων τους οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι ό άνατέρω άναφερόμενος κανονισμός είναι παράνομος καθ' όσον έχει άναδρομική ισχύ, επί πλέον δέ δέν εσέβεται τήν έξουσία του Κοινοβουλίου και του Δικαστηρίου και ότι δέν είναι έπαρκώς αίτιολογημένος. Έπιπροσθέτως, δύο από τις προσφεύγουσες ύποστηρίζουν μέ τήν άπάντησή τους ότι ό κανονισμός είναι παράνομος και έκ του γεγονότος ότι τό Συμβούλιο, χωρίς νά άκολουθήσει τήν διαδικασία του άρθρου 201 της συνθήκης ΕΟΚ και αντίθετως προς τις διατάξεις της αποφάσεώς του της 21ης Άπριλίου 1970 περί άντικαταστάσεως των χρηματικών συνεισφορών των κρατών μελών από ίδιους πόρους των Κοινοτήτων, έδημιούργησε μόνο του νέους ίδιους πόρους υπό μορφή συνεισφορών επί της παραγωγής ισουγκλόξης.

Θά διατυπώσω τήν άποψη μου επί των λόγων αυτών, τους όποιους τό Συμβούλιο και ή Έπιτροπή στό ύπόμνημα παρεμβάσεώς της, θεωρούν άδάσιμους, και όσον άφορά τόν περιεχόμενο στήν άπάντηση ισχυρισμό, άπαράδεκτο. Θά περιορισθώ, κατ' άρχάς, στήν εξέταση του κανονισμού 387/81 και τελικά θά εξετάσω τόν κανονισμό 388/81, ό όποιος άμφισβητείται μόνο στήν υπόθεση 110/81.

I — Παραβίαση της άρχής της μη άναδρομικότητας

Οι προσφεύγουσες προβάλλουν τήν παραβίαση αυτή για διαφορετικούς έν μέρει λόγους, για περισσότερες δέ λεπτομέρειες παραπέμπω τό Δικαστήριο στήν έκθεση για τήν έπ' άκροατηρίου συζήτηση.

1. Σχετικώς, οι προσφεύγουσες ύπεστήριξαν, στήν άρχή, ότι ό άμφισβητούμενος κανονισμός 387/81 έπαναφέρει, στήν πραγματικότητα, τις ποσοτώσεις παραγωγής και τις συνεισφορές επί της παραγωγής *άναδρομικώς* ως προς τήν περίοδο έμπορίας 1979/1980, και ότι έπρόκειτο για γνήσια άναδρομικότητα και όχι άπλως «έν τοις πράγμασι» ή φαινομένη άναδρομικότητα. Στήν πραγματικότητα, δέν πρόκειται για ζήτημα εφαρμογής νομικών διατάξεων επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων προϋφισταμένων καταστάσεων που οι προσφεύγουσες άποκαλούν «έν τοις πράγμασι» άναδρομικότητα. Οι συναλλαγές που διενεργήθησαν έξ όλοκλήρου στο παρελθόν καλύπτονται, δηλαδή — και αυτό τονίζεται μέ τά έπιχειρήματα των προσφευγουσών — οι συνεισφορές επί της παραγωγής, οι όποιες έκρίθησαν άκυρες μέ άπόφαση του Δικαστηρίου, έπαναφέρονται για τήν περίοδο έμπορίας 1979/1980 μετά τήν λήξη της περιόδου αυτής.

2. Οι προσφεύγουσες, ειδικότερα ή Amylum NV, προέβησαν σέ έκτενείς μελέτες συγκριτικού δικαίου προκειμένου νά άποδείξουν ότι ύφίσταται μία κοινή νομική άρχή κατά τήν όποια δέν δύνανται, κατ' άρχήν, νά έπιβληθουν έπιβαρύνσεις και ύποχρεώσεις στους πολίτες μέ άναδρομικό νόμο.

Κατά τήν άποψη μου δέν ύφίσταται λόγος λεπτομερους εξέτασεως του ζητήματος αυτού. Σχετικώς, παραπέμπω, μεταξύ άλλων, στήν εξέταση στήν όποια προέβη ό γενικός εισαγγελεύς Warner μέ τις προτάσεις του στήν υπόθεση 7/76¹. Αυτό που πάνω άπ' όλα έχει σημασία είναι ή έκτενης κοινοτική νομολογία από τήν όποια δύνανται νά προσδιορισθουν τάσεις και κριτήρια. Η νομολογία αυτή διεμορφώθη, κατ' άρχάς, κατά τέτοιο τρόπο ώστε νά επιλύονται οι συναλλαγματικές δυσκολίες πάντως, ή σημασία της είναι δεβαίως κατά πολύ μεγαλύτερη.

¹ — Άπόφαση της 7ης Ιουλίου 1976 στήν υπόθεση 7/76 IRCA κατά Amministrazione delle finanze dello Stato, Sig. 1976, σ. 1213, 1236 και έπ.

α) Στην πρώτη σημαντική υπόθεση, την υπόθεση 37/70¹, επέτρεψε στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να λάβει αναδρομικά μέτρα διασφάλισης κατόπιν ανατιμήσεως του γερμανικού μάρκου. Τα μέτρα είχαν ως μοναδική αιτιολογία ότι, χωρίς την αναδρομική ισχύ, ο επιδιωκόμενος από το μέτρο σκοπός, δηλαδή η διατήρηση των αγροτικών τιμών σε ένα ορισμένο επίπεδο, δεν θά ηδύνατο να επιτευχθεί χωρίς διακοπή.

β) Η υπόθεση 7/76² την οποία έχω ήδη αναφέρει, αφορούσε κανονισμό σχετικό με τα νομισματικά εξισωτικά ποσά, ο οποίος ετέθη σε ισχύ από της δημοσιεύσεώς του στις 7 Μαρτίου 1973, αλλά είχε εφαρμογή από τις 26 Φεβρουαρίου 1973, και επίσης έναν άλλο κανονισμό, που έδημοσιεύθη στις 7 Απριλίου 1973, ο οποίος είχε εφαρμογή επί συναλλαγής που πραγματοποιήθη στις 22 Μαρτίου 1973. Ακόμη και αυτή η πασιφανώς γνησία αναδρομικότης δεν εκρίθη παράνομη από το Δικαστήριο, μολονότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για μία ακόμη φορά, στην εν λόγω υπόθεση δεν ενεφανίσθησαν σαφή άποφασιστικά κριτήρια. Το Δικαστήριο ετόνισε απλώς ότι, δυνάμει του συστήματος νομισματικών εξισωτικών ποσών, ήταν αναπόφευκτο τα εξισωτικά ποσά να καθορίζονται, πολύ συχνά, εκ των υστέρων· εφ' όσον ο κανονισμός, ο οποίος εφαρμόζετο προηγουμένως, έπαυσε να ισχύει στις 23 Φεβρουαρίου 1973, ήταν όρθο να άποφευχθεί διακοπή στο σύστημα· η άλλη ουσιαστική πλευρά ήταν ότι οι τομείς για τους οποίους επρόκειτο ήσαν ενήμεροι των απαιτήσεων του συστήματος.

γ) Στην υπόθεση 88/76³, η οποία επίσης ανέφερεται κατά τή διαδικασία, τό Δικασ-

τήριο κατά κανένα τρόπο δέν απέκλεισε την αναδρομικότητα, αλλά ετόνισε ρητώς και μέ έντελώς γενική διατύπωση ότι τό κοινοτικό δικαιο δέν αποκλείει κάθε μορφή αναδρομικότητος. Όποσδήποτε, στην υπόθεση αυτή, δέν ήταν προφανές ότι η αναδρομικότης στην προηγούμενη τής δημοσιεύσεως του μέτρου ήμερα ήταν ήθελημένη καθ' όσον η Έπίσημη Έφημερίδα δέν έξεδόθη κατά την εμφανιζόμενη σ' αυτήν ήμερομηνία, ή όποια έσκοπείτο ότι θά ήταν έπίσης ή ήμερομηνία θέσεως σε ισχύ του έν λόγω μέτρου, αλλά αντίθετα από ό,τι ανεμένετο, έξεδόθη μία ήμερα άργότερα.

δ) Στην άπόφαση επί της υποθέσεως 98/78⁴ διευτυλώθησαν για πρώτη φορά έννοιες ως προς την αναδρομικότητα, οι όποίες έπαναλαμβάνονται τώρα κατ' έπανάληψη. Για μία ακόμη φορά η υπόθεση ανεφέρετο στην αναδρομική εφαρμογή των νομισματικών εξισωτικών ποσών. Σχετικά μέ την εφαρμογή κανονισμών σε συναλλαγές, οι όποίες είχαν πραγματοποιηθεί πρό τής δημοσιεύσεως του κανονισμού και, έπομένως, πρό τής ενάρξεως ισχύος του, εκρίθη ότι, κατ' άρχήν, αυτό επέτρεπετο κατ' έξαιρέση «όπου επιβάλλεται από τόν επιδιωκόμενο σκοπό και όπου ή δικαιολογημένη έμπιστοσύνη των ένδιαφερομένων γίνεται πλήρως σεβαστή» (παράγραφος 20). Στην περιπτωση αυτή έτηρήθησαν και οι δύο προϋποθέσεις, ή πρώτη μέ αναφορά στο σύστημα των νομισματικών εξισωτικών ποσών, ή δεύτερη λαμβάνοντας υπ' όψη ότι η Έπιτροπή, χωρίς καθυστέρηση, έλληροφόρησε τους ένδιαφερομένους τομείς για τά ποσά που πρέπει να επιδληθούν.

ε) Μέ την άπόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 212-217/80⁵ έγινε σαφές ότι ή άνωτέρω άναφερομένη άρχή εφαρμό-

1 — Άπόφαση τής 11ης Φεβρουαρίου 1971 στην υπόθεση 37/70 Rewe-Zentrale κατά Hauptzollamt-Emmerich, Slg. 1971, σ. 23.
2 — Άπόφαση τής 7ης Ιουλίου 1976 στην υπόθεση 7/76 IRCA κατά Amministrazione delle finanze dello Stato, Slg. 1976, σ. 1213, 1236 και έπ.
3 — Άπόφαση τής 31ης Μαρτίου 1977 στην υπόθεση 88/76, Société pour l'exportation des sucres SA κατά Έπιτροπή, Slg. 1977, σ. 709.

4 — Άπόφαση τής 25ης Ιανουαρίου 1979 στην υπόθεση 98/78, Racke κατά Hauptzollamt Mainz, Slg. 1979, σ. 69.
5 — Άπόφαση του Δικαστηρίου τής 12ης Νοεμβρίου 1981 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 212-217/80, Amministrazione delle finanze dello Stato κατά Meridionale Industria Salumi και λοιπών· Italo Orlandi & Figlio και Vincenzo Divella κατά Amministrazione delle finanze dello Stato, Συλλογή 1981, σ. 2735.

ζεται όχι μόνο απλώς σε σχέση με τα νομισματικά εξισωτικά ποσά, αλλά είναι και γενικής ισχύος. Οι υποθέσεις αυτές αφορούσαν κοινοτικό κανονισμό περί της εκ των υστέρων εισπράξεως δασμολογικών επιβαρύνσεων και της δυνατής αναδρομικής τους εφαρμογής. Το Δικαστήριο ετόνισε ότι κανόνες ουσιαστικού δικαίου δύνανται να εφαρμόζονται σε διαμορφωθείσες πρό της έναρξης της ισχύος τους καταστάσεις μόνο αν όριζεται σαφώς ότι πρέπει να τους προσδοθεί ένα τέτοιο αποτέλεσμα. Άναφερόμενο στις αποφάσεις του στις υποθέσεις 98/78¹ και 99/78², το Δικαστήριο υπεγράμμισε επίσης ότι η αρχή της ασφαλούς του δικαίου αποκλείει, κατ' ουσία, τη δυνατότητα καθορισμού έναρξης της ισχύος ενός μέτρου σε χρόνο προγενέστερο της δημοσίευσής του· πάντως, δύναται να γίνει εξαίρεση από την αρχή αυτή όταν αυτό επιβάλλεται από τον επιδιωκόμενο σκοπό και όταν η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων γίνεται πλήρως σεβαστή. Η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να *δύναται να προβλεφθεί από τους ενδιαφερομένους*.

στ) Τέλος, πρέπει να αναφερθεί η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 84/81³, στην οποία τα ανωτέρω αναφερόμενα κριτήρια εφημερίσθησαν και πάλι σε μέτρο αναφερόμενο στα νομισματικά εξισωτικά ποσά, το οποίο είχε γνήσια αναδρομική ισχύ, δηλαδή σε κανονισμό που εδημοσιεύθη στις 26 Απριλίου 1980, ο οποίος έπρεπε να εφαρμοσθεί αναδρομικά από 1ης Απριλίου 1980. Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο, σχετικά με δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, προσέδωσε σημασία στα ζητήματα, τα οποία οι επιχειρηματίες έπρεπε να έχουν δεχθεί ως δεδομένα από τα ιστορικά προηγούμενα του κανονισμού και τους σκοπούς που έπεδιόκοντο με

αυτόν. Η εν λόγω υπόθεση αφορούσε αναδρομικό μέτρο του Συμβουλίου και, επομένως, η προηγούμενη πρόταση και ανακοίνωση προερχόμενη από την Επιτροπή έπρεπε να ήταν πραγματική. Το Δικαστήριο ετόνισε επίσης ρητώς ότι, σχετικά με την επιφύλαξη που περιέχεται στο μέτρο του Συμβουλίου, η οποία αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, η επιφύλαξη αυτή δεν δύναται να έχει ως αποτέλεσμα να αποκλείει την εφαρμογή του κανονισμού του Συμβουλίου κατά τη διάρκεια μιας περιόδου πρό της θέσεώς του σε ισχύ. Η επιφύλαξη αυτή απέβλεπε απλώς στην προστασία δικαιωμάτων τα οποία είχαν αναγνωρισθεί οριστικά με ατομικές αποφάσεις των εθνικών αρχών μεταξύ 1ης και 25ης Απριλίου 1980.

ζ) Έτσι, δύναται να λεχθεί ότι το κοινοτικό δίκαιο καθόλου δεν αποκλείει την αναδρομικότητα, συμπεριλαμβανομένης της γνησίας αναδρομικότητας, και ότι για να είναι νόμιμη η αναδρομικότης πρέπει να συγκεντρώνει δύο προϋποθέσεις: πρώτον, όταν ο επιδιωκόμενος σκοπός απαιτεί αναδρομική ισχύ — και, σχετικάς, οι επιτακτικές αξιώσεις δημοσίου συμφέροντος ή κατά τη διατύπωση του Bundesverfassungsgericht (Όμοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο), οι επιτακτικοί λόγοι που επηρεάζουν το δημόσιο συμφέρον πρέπει να είναι πραγματικοί — και δεύτερον, η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων μερών να γίνεται σεβαστή, δηλαδή όταν οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να αναμένουν το αναδρομικό μέτρο. Πάντως, δεν φαίνεται να είναι αποφασιστικής σημασίας, ειδικώς υπό τώ φώς της σχετικής νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων τό ότι η αναδρομικότης εφαρμόζεται σε μικρότερη ή μεγαλύτερη χρονική περίοδο. Η έποψη αυτή δύναται, έτσι, ως επί τό πλείστον να είναι σχετική σε σχέση με τίς δύο ανωτέρω αναφερόμενες προϋποθέσεις, ειδικότερα με εκείνη της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

3. Υπό τώ φώς της προηγούμενης νομολογίας του Δικαστηρίου, δύνανται, επομένως, να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις σχετικά με τίς παροδσες υποθέσεις:

α) Κατά την άποψή μου, δεν είναι αποφασιστική η αναφορά, στην υπόθεση 110/81,

1 — Απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 1979 στην υπόθεση 98/78, Racke κατά Hauptzollamt Mainz, Slg. 1979, σ. 69.

2 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιανουαρίου 1979 στην υπόθεση 99/78 Weingut Gustav Decker KG κατά Hauptzollamt Landau, Slg. 1979, σ. 101.

3 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαΐου 1982 στην υπόθεση 84/81 Staple Dairy Products Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Συλλογή 1982, σ. 1763.

στό γεγονός ότι οι προσφυγές που ήσκηθησαν κατά του κανονισμού 1293/79 έγιναν δεκτές επειδή το μέτρο αυτό περιείχε *ατομικά στοιχεία* ούτε και το συμπέρασμα, το οποίο συνήχθη από την αναφορά αυτή, με συνέπεια ότι το μέτρο που απέβλεπε στο να αντικαταστήσει τον κανονισμό 1293/79 με αναδρομικό αποτέλεσμα πρέπει να εξετάζεται κατά τον ίδιο τρόπο. Η προσφεύγουσα Roquette ισχυρίζεται, ως εκ τούτου, ότι είναι σαφές από το άρθρο 191 της συνθήκης ΕΟΚ ότι οι ατομικές αποφάσεις αποκτούν ισχύ με την κοινοποίησή τους, και πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι, λόγω της ατομικής του φύσεως, το άμφισθητούμενο μέτρο κατά κανένα τρόπο δεν δύναται να έχει αναδρομική ισχύ.

Επί του σημείου αυτού δύναται να υποστηριχθεί ή άποψη ότι το άρθρο 191 της συνθήκης ΕΟΚ περιλαμβάνει άπλως μία ένδειξη ως προς το χρονικό σημείο κατά το οποίο ένα νόμιμο μέτρο *πίθεται σέ ισχύ*, αλλά όχι ως προς το ζήτημα αν οι ατομικές αποφάσεις δύνανται να έχουν αναδρομική ισχύ. Το τελευταίο ζήτημα πρέπει κατ' αρχήν να λυθεί κατά τον ίδιο τρόπο, τόσο για τα ατομικά μέτρα, όσο και για τα νομοθετικά μέτρα.

Ειδικότερα, δεν πρέπει να λησμονείται ότι ο κανονισμός 1293/79 περιλαμβάνει μόνο *μερικώς* στοιχεία ατομικών αποφάσεων, αλλά, κατά τα λοιπά, είναι χωρίς άμφιβολία νομοθετικής φύσεως, καθ' όσον θεσπίζει γενικές προϋποθέσεις. Επιπροσθέτως, ο κανονισμός στο *σύνολό* του εκηρύχθη άκυρος κατά τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, διότι ο λόγος για την κήρυξη της άκυρότητας ήταν η άπουσία γνώμης του Κοινοβουλίου, η οποία καθ' εαυτή ήταν χωρίς άμφιβολία άναγκαία μόνο εν σχέσει με το νομοθετικό μέρος του κανονισμού. Έτσι, εφ' όσον έτιθετο ζήτημα πληρώσεως του κενού που έδημιούργησε η κήρυξη άκυρότητας, τότε ο κανονισμός 387/81, ο οποίος έθεσπίσθη για τον σκοπό αυτόν, πρέπει θεδαίως να θεωρηθεί, τουλάχιστον εν μέρει, νομοθετικής φύσεως. Το ζήτημα της αναδρομι-

κότητος του μέτρου δύναται έτσι να εξετασθεί στο σύνολό του, σύμφωνα με κριτήρια που εφαρμόζονται γενικώς στα νομοθετικά μέτρα.

6) Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν κυρίως την άποψη ότι από της εκδόσεως της αποφάσεως με την οποία ο κανονισμός 1293/79 εκηρύχθη άκυρος, ο κανονισμός αυτός κατηργήθη αναδρομικώς. Βάσει του άρθρου 176 της συνθήκης ΕΟΚ τά άρμόδια κοινοτικά όργανα ήταν ως εκ τούτου, κατ' αρχήν, ύποχρεωμένα να καταργήσουν αναδρομικώς τά αποτελέσματα του κανονισμού αυτού, άπευθύνοντας τις κατάλληλες αιτήσεις προς τις υπεύθυνες για την εφαρμογή έθνικές αρχές, ώστε να δοθεί πρακτικό αποτέλεσμα σ' αυτό που οι προσφεύγουσες άποκαλούν *δικαίωμα* τους *άποδόσεως* των καταβληθεισών συνεισφορών επί της παραγωγής.

Είναι, όπωσδήποτε, δύσκολο να συμμερισθώ την άποψη αυτή.

i) Κατ' αρχήν, η αναδρομική εξαφάνιση ενός μέτρου που εκηρύχθη άκυρο, κατά μεγάλο βαθμό δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα *πλάσμα δικαίου*. Στην περίπτωση αυτή δεν είναι πράγματι δυνατή ή, υπό όλες τις άποψεις, άντιμετώπιση της καταστάσεως ως αν τόν εν λόγω μέτρο να μη ύπηρξε ποτέ. Κατά την άποψη μου, το πρόβλημα της θεσπίσεως έναλλακτικών διατάξεων με αναδρομική ισχύ, συνεπεία άκυρώσεως ενός μέτρου, δεν δύναται κατ' αρχήν να άντιμετωπισθεί κατά τον ίδιο τρόπο όπως η αναδρομική έπιβολή μιάς έντελώς νέας έπιδαρύνσεως, η οποία δεν είχε προηγουμένως νόμιμη ύπαρξη και εν σχέσει με την οποία η προηγούμενη συμπεριφορά δεν δύναται πλέον, ή μόνο με μεγάλη δυσκολία, να μεταβληθεί.

ii) Επί πλέον, άπλως δεν δικαιολογείται να γίνεται λόγος για *δικαίωμα άποδόσεως* εν συνεχεία της εκδόσεως της αποφάσεως, με την οποία το σύστημα των συνεισφορών εκηρύχθη άκυρο. Στην περίπτωση αυτή, βάσει του άρθρου 176 της συνθήκης ΕΟΚ, τά άρμόδια όργανα όφείλουν να λάβουν τά άναγκαία μέτρα. Τά μέτρα αυτά δεν συνίστανται κατ' άνάγκη στην άπόδοση των

συνεισφορών. Τό πρόβλημα πού ανακύπτει επίσης εν προκειμένω, είναι κατά πόσον δύναται νά θεωρηθεί ως κατάλληλο μέτρο ή *ρύθμιση τής καταστάσεως αναδρομικώς*. Μόνο αν αυτό αποδειχθεί ως ακατάλληλο μέτρο, είναι σαφές ότι δύναται νά γίνει λόγος γιά δικαίωμα αποδόσεως. Έτσι, οι προσφεύγουσες δέν δύνανται νά ισχυρίζονται ότι δικαιούνται *a priori* νά επικαλούνται δικαίωμα αποδόσεως και νά αναμένουν νά προσδοθεί άποφασιστική σημασία στό δικαίωμα αυτό, προκειμένου νά προσδιορισθεί τό επιτρεπτό τής αναδρομικότητας.

iii) Σχετικώς, μού φαίνεται επίσης προσήκον νά ξετασθεί περισσότερο λεπτομερώς ή άπόφαση του Bundesverfassungsgericht, τήν όποία ανέφερε ή προσφεύγουσα Amylum, επειδή δύναται πράγματι νά παράσχει σημαντικές πληροφορίες πού δύνανται νά ενδιαφέρουν στίς παροδσες περιπτώσεις. Άναφέρομαι στην άπόφαση πού δημοσιεύθηκε στην σελίδα 89 και έπ. του έδδόμευ τεύχους τής συλλογής νομολογίας του Bundesverfassungsgericht, ή όποία αναφέρεται στό ζήτημα αν τό τέλος άδείας κατοχής σκύλου, τό όποιο είχε εισπραχθεί επί πολλά έτη και γιά τό όποιο τό Oberverwaltungsgericht (Άνώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) έκρινε τό 1950 ότι δέν ύφιστατο νομικό έρεισμα γιά τήν άπαίτηση αυτή, έπανεθεσπίσθη μέ νόμο κατά τό ίδιο έτος, μέ αναδρομική ισχύ από 1ης Άπριλίου 1948. Έν ύψει τής άρχης του κράτους δικαίου, τό Bundesverwaltungsgericht δέν έκρινε ότι ό εν λόγω νόμος ήταν αντίθετος, επειδή ή επιδάρυνηση ήταν προβλεπτή και έδικαιολογείτο από αντικειμενικούς λόγους. Τό εν λόγω τέλος δέν ήταν προφανώς τέτοιας άδικαιολόγητης φύσεως ώστε νά δημιουργήσει στους πολίτες τήν προσδοκία ότι δέν ήταν ύποχρεωμένοι νά καταβάλουν τό τέλος κατά τήν χρονική περίοδο τής αναδρομικότητας του νόμου. Η άρχή του κράτους δικαίου δύναται επίσης νά αποτελέσει δικαιολογία γιά τόν νομοθέτη γιά τήν θέσπιση αναδρομικών διατάξεων αν θεωρεί ότι μία κατάσταση, τήν όποία έθεωρούσε ότι διέπεται από συνταγματικούς κανόνες, ως αποτέλεσμα δικαστικής άποφά-

σεως δέν διέπεται κατ' αυτόν τόν τρόπο ή ρυθμίζεται διαφορετικά. Τελικά, έφ' όσον τό κράτος υπελόγιζε στην εισπραξη του εν λόγω πόρου, ήταν σαφές ότι θα προεδέλετο διαφορετικό νομικό έρεισμα. Στην περίπτωση αυτή, δέν έχει γίνει υπέρβαση των ανωτάτων όρίων πού επιβάλλονται στην αναδρομικότητα διότι έπρόκειτο άπλως γιά ζήτημα άποσαφηνίσεως μιάς καταστάσεως πραγμάτων, ή όποία, λόγω νομικής πλάνης, είχε καταστεί άσαφής.

γ) Όσον άφορά τήν λύση του προβλήματος πού υπεβλήθη στό Δικαστήριο, ένα ζήτημα πρωταρχικής σημασίας είναι σαφώς τό κατά πόσον δύναται νά άνευρεθεί *υπέρτερο δημόσιο συμφέρον στην αναδρομικότητα* του άμφισθητουμένου κανονισμού.

Κατά τής άπόψεως αυτής, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι ό σκοπός πού έπεδιώκετο μέ τό ειδικό σύστημα γιά τήν ισογλυκίζη ήταν πρωταρχικά ό περιορισμός τής παραγωγής ισογλυκίζης. Ό σκοπός αυτός έχει πράγματι εκπληρωθεί μέ τήν έφαρμογή του κανονισμού 1293/79, διότι καμμία έπιχείρηση δέν έχει υπερεθεί τς ποσοτώσεις παραγωγής και ό κανονισμός 387/81 δέν δύναται νά συμβάλει σε τίποτε περισσότερο στην κατάσταση αυτή. Πάντως, ή προσφεύγουσα Amylum επιδιώκει, από τήν νομολογία του Bundesverfassungsgericht, νά συναγάγει τήν άρχή γιά τήν πρόταση ότι κατά κανένα τρόπο δέν δύνανται λόγοι άπλης φορολογικής φύσεως ή ή επιθυμία νά εξασφαλισθεί ή νομοθετική όμοιομορφία και ή επανόρθωση των σφαλμάτων του παρελθόντος, νά άποτελέσουν ούσιαστικούς παράγοντες.

Δέν δέχομαι τήν άποψη αυτή.

i) Πρώτον, δέν είναι όρθό, άκόμη και σύμφωνα μέ τήν νομολογία του Bundesverfassungsgericht, τά *φορολογικά συμφέροντα* νά άποκλείονται πλήρως από τους λόγους δημοσίου συμφέροντος, πράγμα πού είναι ούσιαστικό γιά τήν αναδρομικότητα.

ii) Δεύτερον, ή διατήρηση με άναδρομική ίσχύ τής συνεισφοράς επί τής παραγωγής, με άποκλεισμό τής έπιστροφής τών ποσών πού οι προσφεύγουσες έχουν καταβάλει στηρίζεται στό γεγονός ότι ή συνεισφορά επί τής παραγωγής άντικοποτρίζει τήν *συνυπεινώνότητα* στά άποθέματα παραγωγής στην άγορά ζάχαρης και τό αίτημα για συμμετοχή στην μείωση τών ζημιών, οι όποιες προκύπτουν από τις έξαγωγές. Σχετικώς, όσον άφορά τήν σχέση μεταξύ ίσογλυκόζης και ζάχαρης, τό Δικαστήριο διέτύπωσε τήν άρχή ότι τά δύο αυτά προϊόντα, τά όποια εδρίσκονται σέ άμεσο άνταγωνισμό, δέν δύνανται νά τυγχάνουν *διαφορετικής μεταχειρίσεως* (ύπόθεση 125/77¹), άκόμη κι άν τά συμφέροντα τών παραγωγών γεωργικών προϊόντων δικαιολογούν μία όρισμένη *προτίμηση πρós τήν ζάχαρη* (συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 166 και 124/77²). "Αν ή άποψη τών προσφευγουσών έγινετο άποδεκτή θά όδηγούσε σέ έκδηλη παράβαση τών άνωτέρω άναφερομένων άρχών. Κατά τήν περίοδο πού καλύπτει ό κανονισμός 387/81 θά έδημιουργούντο διακρίσεις εις βάρος τής παραγωγής ζάχαρης. Έπιπλέον, ύφιστατο ό φόβος άλλων δυσμενών έπιπτώσεων έπειδή, μολονότι δέν προεβλέπετο άναδρομική αύξηση, χάρη στόν περιορισμό πού ίσχυε κατά τό χρονικό διάστημα στην συνεισφορά επί τής παραγωγής ζάχαρης έν συνδυασμó με τήν τιμή παρεμβάσεως, δέν θά ήδύνατο νά άποκλεισθεί, κατά τήν θέσπιση ενός νέου κανονισμού μετά τήν έκδοση τής άποφάσεως πού άκύρωνε τόν κανονισμό 1293/79, ότι οι συνεισφορές επί τής παραγωγής ζάχαρης θά αύξάνοντο για τήν τρέχουσα ή για τις επόμενες περιόδους έμπορίας, ώστε νά άποτραπεί, τά έσοδα, τά όποια λόγω τής καταργήσεως τής συνεισφοράς επί τής ίσογλυκόζης δέν ήσαν

πλέον διαθέσιμα, νά ληφθουν από τόν γενικό προϋπολογισμό.

iii) Είναι επίσης σημαντικό ότι άπόδοση τών συνεισφορών επί τής παραγωγής πού κατέβαλαν οι παραγωγοί ίσογλυκόζης θά ήδύνατο νά δημιουργήσει φόβους περαιτέρω *αύξήσεως τής παραγωγής ίσογλυκόζης και βελτίωση τής άνταγωνιστικής τής θέσεως*, πού θά έθεται σέ κίνδυνο τόν σκοπό σταθεροποίησης τής άγορας ζάχαρης. Εις άπάντηση του έπιχειρήματος αυτού οι προσφεύγουσες δέν δύνανται δεδαιώς νά άντιτάξουν ότι ή παραγωγική τους ικανότης διέπεται από ποσοτώσεις, οι όποιες καθορίζονται από τήν Κοινότητα και ότι δέν δύναται νά άναμένεται αύξηση έν όσω οι ποσοτώσεις παραμένουν άμετάβλητες. Η παραγωγή για τις έξαγωγές ή στό πλαίσιο του καθεστώτος ένεργητικής τελειοποίησης δέν είχε κατά κανένα τρόπο περιορισθεί. Έπιπροσθέτως, ή Έπιτροπή θά ήδύνατο νά προβάλλει τήν προοδευτική αύξηση τής παραγωγής ίσογλυκόζης από τό 1976 για νά καταδείξει ότι οι φόβοι τής δέν ήταν άβάσιμοι, και πρό πάντων τό γεγονός ότι, επί παραδείγματι, ή προσφεύγουσα εταιρία Amylum αύξησε τήν παραγωγική της ικανότητα, από τό 1979 μέχρι τό 1980, κατά 15 000 τόνους περίπου και ότι τό 1980 και 1981 ή πλειονότης τών παραγωγών έζήτησαν αύξηση τών ποσοτώσεων λόγω αύξημένης ικανότητας παραγωγής και προβλεπομένων επενδύσεων.

iv) Τελικά έν συνδυασμó με τήν έκτίμηση του δημοσίου συμφέροντος πρέπει επίσης νά έξετασθεί ή άρχή τής *επιεικειάς*. Σχετικώς, τά κοινοτικά όργανα ήδύναντο νά προβάλλουν τό γεγονός, τό όποιο είναι δεδαιώς βλαπτικό για τό αίτημα τών διομηχάνων νά άπαλλαγούν από τήν συνεισφορά ως πρós τήν συγκεκριμένη περίοδο, ότι δηλαδή οι παραγωγοί ίσογλυκόζης έτυχαν ενός πλεονεκτήματος ως άποτέλεσμα τής έκδόσεως τής άποφάσεως του Δικαστηρίου τόν Όκτώβριο 1978 και τής μη άναδρομι-

1 — Άπόφαση τής 25ης Όκτωβρίου 1978 στην ύπόθεση 125/77, Koninklijke Scholten-Honig NV κατά Hoofdproduktieschap voor Akkerbouwprodukten (1978), Slg. σ. 1991.

2 — Άπόφαση του Δικαστηρίου τής 5ης Δεκεμβρίου 1979 στις συνεκδικασθείσες ύποθέσεις 116 και 124/77 — G. R. Amylum NV και Tunnel Refineries Limited κατά Συμβούλιου και Έπιτροπής, Slg. 1979, σ. 3497.

κότητας του κανονισμού που εξεδόθη κατόπιν της απόφασης αυτής και, κατά την άποψή μου, αυτό δεν έχει αντικρουσθεί από τα επιχειρήματα, τα οποία δεν έχουν εξετασθεί, που προβλήθηκαν στην υπόθεση 116/77¹ ως προς την κοινοτική ευθύνη με αποτέλεσμα ή προσφεύγουσα Amylum να έχει υποστεί σημαντική ζημία κατόπιν της εφαρμογής του κανονισμού 1111/77. Σχετικώς δεν πρέπει να λησμονείται ότι η ισογλυκόζη απεκόμιζε πάντοτε πλεονεκτήματα από την οργάνωση αγοράς της ζάχαρης και το ειδικό σύστημα που εφαρμόζετο στην ισογλυκόζη, διότι επωφελείτο μιάς έμμεσως έγγυημένης τιμής, δάσει της τιμής παρεμβάσεως που εφαρμόζετο στην ζάχαρη και διότι εφαρμόζετο σύστημα επιστροφών για τα μεταποιημένα προϊόντα.

Από όλα αυτά προκύπτει, κατά την γνώμη μου, ότι *υφίστανται έπιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος γιά να δοθεί αναδρομικό αποτέλεσμα στον κανονισμό 387/81.*

δ) Όσον αφορά την άλλη προϋπόθεση γιά την νομιμότητα της αναδρομικότητας που έδωσε τό Δικαστήριο, δηλαδή *τόν σεβασμό της δικαιολογημένης έμπιστοσύνης*, και στίς παρούσες υποθέσεις, άν οι προσφεύγουσες πράγματι έδικαιούντο να αναμενούν ότι ή συνεισφορά επί της παραγωγής θά καταργηθεί και οι συνεισφορές που είχαν καταβάλει γιά την περίοδο έμπορίας 1979/80 θά τούς έπεστρέφοντο, δύνανται να λεχθούν ως έξης:

i) Σχετικώς, δεν είναι δεδαίως μόνο ζήτημα *πραγματικής υποκειμενικής πεποιθήσεως* των προσφευγουσών, αλλά κατά πόσον δύνανται να λεχθεί ότι υφίσταται δικαιολογημένη προσδοκία άξια προστασίας, δηλαδή άν οι προσφεύγουσες, δάσει όλων των γνωστών ουσιαστικών δεδομένων κατά τό χρονικό εκείνο σημείο, ήδύναντο να υποθέσουν ότι οι συνεισφορές θά τούς έπεστρέφοντο. Έτσι, δεν είναι δεδαίως άρκετό να προβάλλουν την

υποβληθείσα στό Δικαστήριο άλληλογραφία που άντηλλάγη μεταξύ της προσφευγούσας Amylum και του δελγικού οργανισμού παρεμβάσεως, ή οποία άποκαλύπτει (βλέπε έπιστολή της προσφευγούσας του Σεπτεμβρίου 1980) ότι, άφου έ πληροφορήθη τίς προσφυγές που ήσκησαν οι Roquette και Maizena, υπέθεσε ότι τό Δικαστήριο θά κηρύξει άκυρο τόν κανονισμό 1293/79 λόγω παραβάσεως ουσιαστικών τύπων και έπίσης άποκαλύπτει ότι κατέβαλε τίς συνεισφορές επί της παραγωγής γιά τό έτος 1979/80 μόνο τόν Μάρτιο 1981 και υπό έπιφύλαξη μετά την θέση σε ίσχύ του κανονισμού 387/81 και άφου είχε άπειληθεί με έπιβολή υπερέγκων τόκων.

ii) Έν δσω ίσχυε ό κανονισμός 1293/79 τά ένδιαφερόμενα μέρη ώφειλαν να υποθέσουν ότι είναι νόμιμος και να καθορίσουν αναλόγως την συμπεριφορά τους. Έξ άλλου, ή αναδρομική άκυρότης του κανονισμού αυτού, όπως έχω ήδη αναφέρει, συνιστά άπλως *πλάσμα δικαίου*, που δεν δύνανται να εξαλείψει όλα τά αποτελέσματα και τό όποιο, ιδίως έν όψει του κριτηρίου που θά εξετάσω τώρα, δεν δικαιολογεί άντιμετώπιση της καταστάσεως ώσαν ό άνωτέρω άναφερόμενος κανονισμός να μή είχε ποτέ ύπάρξει. Θά ήδύναντο να συμβαίνει διαφορετικά άν ό έν λόγω κανονισμός ήταν *προφανώς παράνομος*. Σύμφωνα με την άπόφαση, με την όποια άκυρώθηκε ό κανονισμός αυτός, κατά κανένα τρόπο δεν δύνανται να όποστηριχθεί αυτό ως προς τά ζητήματα ουσιαστικού δικαίου. Έπίσης δύσκολα δύνανται να όποστηριχθεί κάτι τέτοιο όσον αφορά τούς ουσιαστικούς τύπους που πρέπει να τηρούνται έν προκειμένω (διαβούλευση του Κοινοδουλίου), έφ' όσον, ως προς αυτό, υπό τό φώς των γεγονότων και των περιστάσεων της υποθέσεως, δεν ήταν δυνατό να προβλεφθεί με άπόλυτη δεδαίωτητα ή άπόφαση του Δικαστηρίου.

iii) Δεν δύνανται ως έκ τούτου, να λεχθεί ότι, μέχρι της εκδόσεως της άποφάσεως τόν Οκτώβριο 1980, με την όποια άκυρώθηκε ό κανονισμός 1293/79, οι προσφεύγουσες είχαν δικαιολογημένη έμπιστοσύνη ως

1 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Δεκεμβρίου 1979 στίς συνεκδικασθείσες υποθέσεις 116 και 124/77 — G. R. Amylum NV και Tunnel Refineries Limited κατά Συμβουλίου και Έπιτροπής, Slg. 1979, σ. 3497.

πρός την κατάργηση της συνεισφοράς επί της παραγωγής για την περίοδο έμπορίας 1979/1980, καί, κατά τό ίδιο τεκμήριο, δύναται επίσης νά υποστηριχθεί ότι ή άνωτέρω άπόφαση δέν παρέχει έδαφος για μία τέτοια έμπιστοσύνη. Μέ την άπόφαση αυτή άπερρίφθησαν ρητώς τά έπιχειρήματα πού έδασίζοντο στίς ούσιαστικές διατάξεις δικαίου καί έγινε σαφές ότι δέν ύφισταντο άντιρρήσεις ως προς τά περιοριστικά μέτρα πού έπεβάλλοντο στους παραγωγούς ίσογλυκόζης. Ίδιαίτερη σημασία έχει ή έντελής άσυνήθης άναφορά, στό τέλος της άποφάσεως, στην έξουσία του Συμβουλίου, σύμφωνα μέ την άπόφαση, «νά λάβει όλα τά κατάλληλα μέτρα», πράγμα πού καθιστά πλήρως σαφές ότι έπρεπε νά άναμένονται μέτρα μέ άναδρομικό άποτέλεσμα.

iv) Έπί πλέον οι ένδιαφερόμενοι δέν ήδύναντο νά έχουν δικαιολογημένη έμπιστοσύνη ως προς την άπόδοση των συνεισφορών στην *συμπεριφορά του Συμβουλίου καί της Έπιτροπής*.

Αυτό είναι άδιαμφισβήτητο κατά τό μέτρο πού ή πρόθεση των κοινοτικών όργάνων νά λάβουν περιοριστικά μέτρα για την παραγωγή ίσογλυκόζης ήταν ήδη γνωστή από τό 1977 καί ή πρόθεση αυτή δέν μετεβλήθη κατά τά επόμενα χρόνια.

Άπό την άπόφαση μέ την όποια άκυρώθηκε ό κανονισμός 1293/79 συνάγεται επίσης ότι ή Έπιτροπή επέμενε στην έξεταση των ούσιαστικών λόγων, καθιστώντας έτσι σαφές ότι, άν τό Δικαστήριο έδέχεται τό αίτημά της, δέν είχε την πρόθεση νά προτείνει την άπόδοση των συνεισφορών πού είχαν καταβληθεί. Έπομένως, άμέσως μετά την έκδοση της άποφάσεως, στίς άρχές Νοεμβρίου 1980, έδήλωσε στην Έπιτροπή Διαχειρίσεως της ζάχαρης ότι προετίθετο νά προτείνει την επαναφορά μέ άναδρομικό άποτέλεσμα των διατάξεων πού είχαν άκυρωθεί καί δέν ύφισταται καμμία άμφιβολία ότι οι ένδιαφερόμενοι έμπορικοί κύκλοι έλαβαν γνώση της προθέσεως αυτής. Για τόν ίδιο σκοπό τόν Δεκέμβριο του 1980 έδημοσιεύη πρόταση, ή όποία, δυνάμει της νομολογίας τόσο του Δικαστηρίου όσο καί των ένδικών δικα-

στηρίων, δύναται δεδαίως νά θεωρηθεί ως στοιχείο σχετικό μέ τό ζήτημα της προστασίας της δικαιολογημένης έμπιστοσύνης, δηλαδή, άντιθέτως προς τόν ίσχυρισμό των προσφευγόντων, όχι άπλως ως νομότυπη άπόφαση του άρμοδίου νομοθετικού σώματος.

Τέλος, δέν δύναται νά συναχθούν βάσιμα συμπεράσματα σχετικά μέ την προβαλλόμενη έμπιστοσύνη από τό γεγονός ότι τό Συμβούλιο δέν προσέδωσε άναδρομικό άποτέλεσμα στόν κανονισμό 1293/79 μετά την άκύρωση του κανονισμού 1111/77. Τό καθοριστικό στοιχείο σχετικώς είναι άπλως ή διαφορά καταστάσεων. Ένώ ό κανονισμός 1293/79, ό προηγούμενος του κανονισμού 387/81, έκπρύχθη άκυρος μόνο για παράβαση *ουσιώδους τύπου* καί συγχρόνως οι έπικρίσεις πού έδασίζοντο στό ούσιαστικό δίκαιο έκρίθησαν ρητώς ως άβάσιμες, στην διαδικασία πού όδήγησε στην άκύρωση του κανονισμού 1111/77, *ό βασιζόμενος στό ούσιαστικό δίκαιο* ίσχυρισμός περί παραβάσεως της άπαγορεύσεως των διακρίσεων έκρίθη βάσιμος, δηλαδή τό γεγονός ότι έπεβάλλοντο μεγαλύτερες επιβαρύνσεις στην ίσογλυκόζη άπ' ό,τι στην ζάχαρη. Μολονότι τό Συμβούλιο ήσκησε, κατά τό χρονικό εκείνο διάστημα, ή διακριτική του έξουσία στά θέματα άγροτικής πολιτικής, θεσπίζοντας χωρίς άναδρομικό άποτέλεσμα μία νέας μορφής συνεισφορά — προφανώς επιδιώκοντας νά άντισταθμίσει κατά κάποιο τρόπο τό γεγονός ότι πολύ ύψηλός συντελεστής στην συνεισφορά επί της ίσογλυκόζης θά ήδύνατο νά έχει δλαβερές συνέπειες για όρισμένη περίοδο, καί ίσως έν ύψει του γεγονότος ότι ή άρχική συνεισφορά επί της ίσογλυκόζης δέν είχε πράγματι καταβληθεί από όλες τίς έπιχειρήσεις — αυτό άσφαλώς δέν ήταν λόγος για νά ύποτεθεί ότι τό Συμβούλιο θά ένεργουσε κατά τόν ίδιο τρόπο στην έντελής διαφορετική κατάσταση πού έπικρατούσε μετά την άκύρωση του κανονισμού 1293/79.

Τό άναπόφευκτο συμπέρασμα είναι, έπομένως, σαφές. Χωρίς νά είναι άναγκαίο νά έξετασθεί τό ζήτημα, τό όποιο επίσης ήγέρθη, ως προς τό ποιος φέρει τό βάρος

προβολής και αποδείξεως των περιστατικών, κατόπιν των όσων ελέγχθησαν και επειδή σχετικά με την περίοδο για την οποία προεβλέπετο η αναδρομικότητα, η σαφής νομολογία του Δικαστηρίου έκρινε ότι τα κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση της λειτουργίας των γλυκαντικών ήταν έπιτρεπτά (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 10 και 145/77¹) και ότι επίσης έδικαιολογούντο λογικές συνεισφορές επί της ισογλυκόζης (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 116 και 124/77²), δύνανται μόνο να γίνει δεκτό ότι οι συντεοί και έννημερωμένοι επιχειρηματίες θά έπρεπε λογικά να αναμένουν την αναδρομικότητα του κανονισμού 387/81 και την μή απόδοση των συνεισφορών που είχαν καταβάλει κατά την περίοδο έμπορίας 1979/1980.

ε) Έν όψει της καταστάσεως αυτής, υποστηρίζω την άποψη ότι πρέπει να αποκλεισθεί ή *άκύρωση του άμφισβητούμένου κανονισμού λόγω παραβάσεως της άπαγορεύσεως της αναδρομικότητος*.

II — Παραβίαση της μεταξύ των θεσμικών όργάνων ίσορροπίας' προσβολή του κύρους του Κοινοβουλίου

Οί προσφεύγουσες στίς υποθέσεις 108 και 114/81 υποστηρίζουν, έν συνεχεία, ότι η νομιμότης του κανονισμού 387/81 δύνανται να άμφισβητηθεί βάσει του άνωτέρω αναφερομένου ίσχυρισμού. Τονίζουν ότι οι έλεγκτικές έξουσίες του Κοινοβουλίου που προβλέπονται στο άρθρο 137 της συνθήκης ΕΟΚ, εδρίσκουν την έκφρασή τους στην διαδικασία διαβουλεύσεως του Κοινοβουλίου, στην όποία, όπως έκρινε τό Δικαστήριο, πρέπει να αποδίδεται μεγάλη

σημασία. Έπό την πραγματική τους φύση, οι έξουσίες αυτές πρέπει να άσκοούνται πρό της θέσεως σέ ίσχύ του μέτρου, για τό όποιο τό Κοινοβούλιο πρέπει να διατυπώσει την γνώμη του. Έν πάση περιπτώσει, οι έλεγκτικές αυτές έξουσίες θά καθίσταντο πρακτικά μάταιες άν, μετά την άκύρωση μέτρου λόγω έλλείψεως διαβουλεύσεως του Κοινοβουλίου, τό ίδιο μέτρο ήδύνατο να θεσπισθεί αναδρομικά. Στην περίπτωση αυτή τό Συμβούλιο θά ήδύνατο να άγνοήσει τό δικαίωμα του Κοινοβουλίου να διαδραματίσει τόν ρόλο του, καθ' όσον τό ζήτημα θά ήδύνατο να λυθεί μεταγενεστέρως.

Θεωρώ ότι η έπίκριση αυτή είναι άβάσιμη — και τό ζήτημα δύνανται να παραμείνει άνοικτό άν, όπως υποστηρίζει η Έπιτροπή, έν σχέσει με τόν πρώτο ίσχυρισμό έχει δευτερευουσα σημασία και στερείται νομίμου έρείματος από την στιγμή που ό έν λόγω ίσχυρισμός δέν έγινε δεκτός. Είναι χωρίς άμφισβόλια προφανές ότι η διαδικασία διαβουλεύσεως του Κοινοβουλίου που προβλέπεται στην συνθήκη άποδλέπει στο να εξασφαλισθεί ότι η γνώμη του Κοινοβουλίου δύνανται να έχει έπίδραση επί του περιεχομένου των διατάξεων για τίς όποιες άπαιτείται διαβούλευση. Πάντως, αυτό είναι δυνατό άκόμη και στην περίπτωση μεταγενέστερης διαβουλεύσεως. Τό Κοινοβούλιο δύνανται τότε να έκφράσει την γνώμη του επί του ζητήματος της αναδρομικότητος και ό κοινοτικός νομοθέτης δύνανται, ως έκ τούτου, να έμποδισθεί από του να προσδώσει αναδρομική ίσχύ. Όπωςόποτε, αυτό δέν συνέβη στην προκειμένη περίπτωση, καθ' όσον στο άπό 9ης Φεβρουαρίου 1981 ψήφισμα του Κοινοβουλίου (ΕΕ άριθ. L 50, της 9. 3. 1981, σ. 14), προσαρτημένο στην έκθεση της Έπιτροπής Γεωργίας της 13ης Έανουαρίου 1981 (Έγγραφο I-792/80, σ. 10), η αναδρομικότης είχε ρητώς γίνει δεκτή. Τό Κοινοβούλιο δύνανται έπίσης, επ' ευκαιρία, να έκφράσει την γνώμη του επί του περιεχομένου του έν λόγω κανονισμού, με δυνατή συνέπεια ότι οι νέες αναδρομικές διατάξεις δέν χρειάζεται κατ' ανάγκη να συμφωνούν με έκείνες που άκύρωσε τό Δικαστήριο.

1 — Έπόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Όκτωβρίου 1978 στίς συνεδικασθείσες υποθέσεις 103 και 145/77 Royal Scholten-Honig (Holdings) Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce-Tunnel Refineries Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Slg. 1978, σ. 2037 και έπ.

2 — Έπόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Δεκεμβρίου 1979 στίς συνεδικασθείσες υποθέσεις 116 και 124/77 — G. R. Amylum NV και Tunnel Refineries Limited κατά Συμβουλίου και Έπιτροπής, Slg. 1979, σ. 3497.

Έν πάση περιπτώσει, θεωρεί άδικοιολόγητους τούς φόβους ότι, άν επιτρέπονται κανονισμοί μέ άναδρομικό άποτέλεσμα σε περιπτώσεις όπως έν προκειμένο, ύφίσταται ό κίνδυνος όπως τό Συμβούλιο, μελλοντικά, παραβαίνει τό καθήκον του διαβουλευσεως χωρίς νά ύπέχει εϋθύνη. Δέν πρέπει συγχρόνως νά λησμονείται ότι αυτό έχει συμβεί μόνο μία φορά για μία ιδιαίτερη κατάσταση, και προκειμένου νά άποφευχθεί κατάσταση εισάγουσα διακρίσεις, έπρεπε νά θεσπισθεί έγκαιρώς νέο σύνολο διατάξεων, μέ τις οποίες τό Κοινοβούλιο δέν είχε ασχοληθεί μέ ιδιαίτερη ταχύτητα. ΈΗ θέση του Συμβουλίου ως πραγματικού νομοθέτου πρέπει επίσης νά ληφθεί ύπ' όψη· αυτό εξασφαλίζει ότι οι κανόνες της συνθήκης γίνονται πλήρως σεδαστοι και ότι στίς κατάλληλες περιπτώσεις άλλα όργανα, όπως ή Έπιτροπή, δύνανται επίσης νά εκτελέσουν αυτό τό καθήκον. Τέλος, ή άναδρομικότης δέν δύνανται νά προβλέπεται σε κάθε περίπτωση, ώστε τό Συμβούλιο δέν δύνανται πάντοτε νά υποθέσει ότι ή γνώμη του Κοινοβουλίου θά διατυπωθεί εκ των υστέρων, μέ άποτέλεσμα ή έννομη κατάσταση νά παραμένει ή ίδια μέ εκείνη πού τό Συμβούλιο είχε άρχικά επιδιώξει χωρίς την συμμετοχή του Κοινοβουλίου.

III — Παραβίαση της μεταξύ των θεσμικών οργάνων ισορροπίας· προσβολή του κύρους του Δικαστηρίου

Οι προσφεύγουσες στίς ύποθέσεις 108 και 114/81 ύποστηρίζουν επίσης την άποψη ότι ό άμφισθητούμενος κανονισμός επιδέχεται κριτική για τον λόγο ότι προσεβλήθη τό κύρος του Δικαστηρίου. Κατά την άποψη τους, σύμφωνα μέ τό άρθρο 174, στό Δικαστήριο έναλόκειται νά προσδιορίσει τά διαχρονικά άποτελέσματα ενός κανονισμού, όταν κηρύσσει την άκυρότητά του. Άν τό Δικαστήριο δέν κρίνει ότι όρισμένα άποτελέσματα διατηρούν την ισχύ τους — όπως προέτεινε ή Έπιτροπή και έγώ ό ίδιος

στήν περίπτωση του κανονισμού 1293/79 — αυτό κατ' ανάγκη σημαίνει ότι έσκοπείτο ή ex tunc άκυρότης. Ός εκ τούτου, δέν επιτρέπεται ή έπαναφορά της καταστάσεως ώσαν ή άπόφαση περί άκυρότητος νά μη έχει εκδοθεί. Διαφορετικά, οι ένδιαφερόμενοι θά άποτρέπονται νά κινησουν τή διαδικασία έννόμου προστασίας και έτσι, θά στεροδνται οδσιαστικώς μερους της δικαστικής προστασίας, κάθε φορά πού ύφίσταται έλλειψη τύπου. Έπιπροσθέτως, αυτό δύνανται νά οδηγήσει τον νομοθέτη στό νά άγνοεί τούς ουσιαδεις τύπους του είδους, για τό οποίο ό λόγος έν προκειμένο, επειδή ή τήρησή τους δέν θά επεβάλλετο από τό Κοινοβούλιο άκόμη και διά δικαστικής προσφυγής.

Ότε και αυτά τά επιχειρήματα είναι πειστικά.

Πρώτον, είναι δύσκολο νά ύποστηριχθεί ή άποψη ότι οι άποφάσεις στίς ύποθέσεις 138/79¹ και 139/79² απέδλεπαν στό νά άπαγορεύσουν άναδρομικά μέτρα ή νά επιβάλουν την επιστροφή των συνεισφορών επί της παραγωγής. Στήν πραγματικότητα ύφίστανται ένδείξεις περί του αντίθετου. Θα ήδύνατο νά τονισθεί τό γεγονός — πού έχει ήδη άναφερθεί — ότι τό Δικαστήριο εξέτασε και τούς ουσιαστικούς λόγους και έκρινε ότι έπρεπε νά άπορριφθούν. Έν πάση περιπτώσει, αυτό δύνανται νά νοηθεί μέ την έντελώς άσυνήθη άναφορά στά «πρόσφορα» μέτρα πού σαφώς, έφ' όσον τό επίθετο δέν ενδρίσκεται στό άρθρο 176 της συνθήκης, δέν δύνανται νά σημαίνουν διαβούλευση του Κοινοβουλίου, ή όποια είναι όπωσδήποτε ύποχρεωτική. Προς την άποψη αυτή συνάδει και ή προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου, μέ την όποια δύσκολα θά συνεδιδάξετο ή πιθανότης ότι τό Δικαστήριο ήβέλησε νά δημιουργήσει

1 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980 στην ύπόθεση 138/79, Roquette Frères κατά Συμβουλίου, Slg. 1980, σ. 3333.

2 — Άπόφαση της 29ης Οκτωβρίου στην ύπόθεση 139/80 Maizena GmbH κατά Συμβουλίου, Slg. 1980, σ. 3393.

κατάσταση εισάγουσα διακρίσεις εις βάρος των παραγωγών ζάχαρης, ως αποτέλεσμα της απόδοσεως των συνεισφορών στην παραγωγή.

Ίδιως, δέν δύναται νά υποστηριχθεί ότι, ἐφ' ὅσον δέν περιέλαβε διάταξη βάσει τῆς δευτέρας παραγράφου τοῦ ἀρθροῦ 174, τό Δικαστήριο ἠθέλησε νά ἀποκλείσει τό ἀναδρομικό ἀποτέλεσμα τῶν νέων διατάξεων. Τό γεγονός αὐτό δύναται στήν πραγματικότητα νά ἐξηγηθεῖ κατ' ἄλλον τρόπο. Ἀπό τό ὅτι ὑφίστατο ἕνα σημαντικό στοιχεῖο στίς δίκες πού ἀνεφέροντο στίς ὑποθέσεις 138/79¹ καί 139//79², ὅτι τό προσβαλλόμενο μέτρο δέν ἦταν ἕνας γνήσιος κανονισμός ἀλλά περιεῖχε καί στοιχεῖα ἀτομικῶν ἀποφάσεων. Ίδιως, εἶναι πλήρως κατανοητό ὅτι δέν ἐγινε ἐφαρμογή τῆς δευτέρας παραγράφου τοῦ ἀρθροῦ 174 ἀπό σεβασμό πρὸς τό Κοινοβούλιο, ἐπειδή δέν ἐπεδιώκετο ἡ δημιουργία *τετελεσμένου γεγονότος* μέ τήν διατήρηση σέ ἰσχύ τοῦ κανονισμοῦ 1293/79. Βεβαίως, ὁ κανονισμός ἐκηρύχθη ἄκυρος μόνο λόγω ἐλλείψεως γνώμης τοῦ Κοινοβουλίου· ἔπρεπε νά διαφυλαχθεῖ ἡ δυνατότης ἐπανορθώσεως τῆς *ἐν λόγω ἐλλείψεως* καί δέν θά ἦταν ἐντελῶς πρόσφορο ἄν, συγχρόνως, καθοριζέτο ὅτι ὀρισμένα ἀποτελέσματα τοῦ κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδεσπίσθη χωρίς τήν γνώμη τοῦ Κοινοβουλίου, διατηροῦσαν πάντως τήν ἰσχύ τους. Ἐπιπροσθέτως, δέν πρέπει νά παραγνωρίζεται ὅτι, μετά τήν ἀκύρωση τοῦ κανονισμοῦ 1293/79, ἀνέκυψε τό πρόβλημα τῆς ἀναδρομικῆς ἐπαναφοράς του καί ὅτι τό «δημόσιο συμφέρον», τό ὁποῖο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σχετικῶς, ἔπρεπε νά ἐπιφυλαχθεῖ πρὸς ἐκτίμηση ἀπό τά νομοθετικά ὄργανα (Συμβούλιο καί Κοινοβούλιο).

Ἐπί πλέον, ὅσον ἀφορᾶ τοὺς φόβους ὅτι οἱ ἰδιῶτες θά ἠδύναντο κατ' αὐτόν τόν τρόπο

1 — Ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1980 στήν ὑπόθεση 138/79, *Roquette Frères* κατά Συμβουλίου, *Slg.* 1980, σ. 3333.

2 — Ἀπόφαση τῆς 29ης Ὀκτωβρίου στήν ὑπόθεση 139/80 *Maizena GmbH* κατά Συμβουλίου, *Slg.* 1980, σ. 3393.

νά ἀποτραποῦν ἀπό τήν ἄσκηση προσφυγῶν λόγω μῆ τηρήσεως τῶν τύπων καί ὅτι τά κοινοτικά ὄργανα θά ἐνεδαρρύνοντο στό νά ἀγνοοῦν τοὺς οὐσιώδεις τύπους, δέν πρέπει νά λησμονεῖται ὅτι ὑφίστανται ἄλλες δυνατότητες, τίς ὁποῖες διαθέτει ἐπί παραδείγματι ἡ Ἐπιτροπή, γιά νά κινηθεῖ ἡ διαδικασία δικαστικοῦ ἐλέγχου· ἰδίως, δέν πρέπει νά λησμονεῖται ὅτι στήν περίπτωση ἀκυρώσεως μέτρου λόγω ἐλλείψεως τύπου, ἡ ἀναδρομική ἐπαναφορά του δέν εἶναι κατά κανένα τρόπο αὐτόματη συνέπεια. Τό ἐπιτρεπτό τῆς ἀναδρομικότητος ἐξαρτᾶται ἀπό κάθε ἰδιαίτερη περίπτωση καί πρέπει νά ἐξετάζεται σύμφωνα μέ αὐστηρά κριτήρια.

IV — Ἀνεπαρκῆς αἰτιολογία

Ὅλες οἱ προσφεύγουσες προβάλλουν ὡς ἐπιπρόσθετο λόγο ἀκυρότητος τό γεγονός ὅτι ὁ κανονισμός 387/81 δέν περιλαμβάνει εἰδική αἰτιολογία ὡς πρὸς τήν ἀναδρομικότητα. Ἐπί πλέον, ἡ προσφεύγουσα *Tunnel Refineries Limited* προβάλλει τήν πλήρη ἔλλειψη αἰτιολογίας τοῦ κανονισμοῦ 387/81. Ὅσον ἀφορᾶ τό πρῶτο σημεῖο, οἱ προσφεύγουσες ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ οὐσιαστική ἔκταση ἰσχύος τοῦ κανονισμοῦ 387/81 εἶναι ἡ ἀναδρομικότης του, ἐφ' ὅσον τό περιεχόμενό του ἀντιστοιχεῖ μέ ἐκεῖνο τοῦ κανονισμοῦ 1293/79. Σχετικῶς, δέν ἀρκεῖ ἀσφαλῶς ἡ διαπίστωση ὅτι ὁ κανονισμός εἶναι κατ' οὐσίαν σύμφωνος πρὸς τό κοινοτικό δίκαιο. Πέρα ἀπό τό γεγονός ὅτι τό Δικαστήριο δέν προέδῃ σέ παρόμοια διαπίστωση, ἀλλά ἀπλῶς ἀπέριψε τοὺς ἰσχυρισμούς πού προεδλήθησαν τότε, ἡ διαπίστωση αὐτή ἀρκεῖ ἀπλῶς γιά νά δικαιολογήσει τήν ἐπανάληψη τοῦ κανονισμοῦ ἀλλά ὄχι τήν ἀναδρομικότητά του. Ἐπί τοῦ δευτέρου σημείου ἡ προσφεύγουσα *Tunnel Refineries* ὑποστηρίζει τήν ἀποψη, τήν ὁποία προφανῶς δέν συμερίζεται ἡ προσφεύγουσα στήν ὑπόθεση 108/81, ὅτι ἐπεβάλλετο ἐξ ἴσου λεπτομερῆς αἰτιολογία ὅπως στήν περίπτωση τοῦ κανονισμοῦ 1293/79· ὁποσδήποτε ἡ αἰτιολογία

αυτή δέν δύναται νά αντικατασταθεί μέ αναφορά στον έν λόγω κανονισμό, καθ' όσον ό κανονισμός αυτός έχει άκυρωθεί.

1. Κατ' έμέ, ούτε τά έπιχειρήματα των προσφευγουσών επί του πρώτου από τά δύο σημεία πού άνεφέρθησαν δύνανται νά γίνουν δεκτά.

Πράγματι, στό προοίμιο του κανονισμού 387/81 ύφίσταται μία περίοδος ως προς την άναδρομικότητα και, ως έκ τούτου, δέν δύναται νά λεχθεί ότι παρατηρείται πλήρης έλλειψη αίτιολογίας. Η περίοδος αυτή άναφέρεται στό γεγονός ότι, κατά τή διαδικασία ως προς τον κανονισμό 1293/79, όλοι οι λόγοι ουσίας άπερρίφθησαν, πράγμα πού κατά τήν άποψη του Συμβουλίου σημαίνει ότι ό κανονισμός αυτός, ως προς τήν ουσία, είναι σύμφωνος μέ τό κοινοτικό δίκαιο. Γιά τον λόγο αυτόν τό Συμβούλιο άνέφερε στην τελευταία περίοδο του προοιμίου του κανονισμού 387/81 ότι «πρέπει» νά έπανακαθιερωθεί τό έν λόγω καθεστώς ποσοστώσεων μέ άναδρομική ισχύ. Δέν πρέπει σχετικώς νά λησμονείται ότι — όσον άφορα τό σύμφωνος τύπος πού πρέπει νά άναφέρονται στην αίτιολογία — μόνον ό νομοθέτης όφείλει νά άναφέρει τήν ιδική του άποψη· έξ άλλου, δέν έχει καμία σημασία, σχετικώς, άν ή έν λόγω αίτιολογία είναι έπαρκής από άποψη *ούσιαστικού δικαίου*, μολονότι στην περίπτωση μέτρων μέ άναδρομικό αποτέλεσμα, οι (αίτιολογίες) σκέψεις ως προς τό δημόσιο συμφέρον και τήν προστασία τής δικαιολογημένης έμπιστοσύνης πρέπει νά περιλαμβάνονται. Έπί πλέον, τό Συμβούλιο δικαίως ύπεστήριξε ότι, στην άλληλουχία αυτή, ή άνωτέρω άναφερομένη διαπίστωση πρέπει νά έκτιμηθεί υπό τό φώς τής πολιτικής του προθέσεως, ή όποία ήταν γνωστή από τό 1977, νά θεσπίσει περιοριστικά μέτρα ως προς τήν ίσογλυκόζη, και ως έκ τούτου ήταν δυνατό νά ύποτεθεί ότι οι

άναδρομικές αυτές διατάξεις ήταν άναγκαίες.

2. Ούτε δύναται, κατ' έμέ, νά γίνει λόγος περί έλλειψεως αίτιολογίας, όπως αυτή έννοείται από τήν Tunnel Refineries. Όρθως τό Συμβούλιο στηρίζεται στην σχετική νομολογία, κατά τήν όποία οι αίτιολογίες των κανονισμών δύνανται νά είναι συντομότερες παρά εκείνες των άτομικών αποφάσεων και ότι, άν ένας κανονισμός άποτελεί μέρος εύρύτερου συνόλου διατάξεων, ή αίτιολογία του πρέπει νά κρίνεται έν σχέσει μέ τό έν λόγω σύνολο διατάξεων (δλέπε, επί παραδειγματι, τίς ύποθέσεις 125/77¹ και 230/78²). Σχετικώς, άναμφίβολα είναι σημαντικές οι αίτιολογικές σκέψεις του προοιμίου του κανονισμού 1111/77, στό όποιο άναφέρεται ότι ή ίσογλυκόζη είναι προϊόν άμέσου ύποκαταστάσεως τής ύγρης ζάχαρης, τυγχάνει εύνοϊκής οικονομικής μεταχειρίσεως ως αποτέλεσμα των περιορισμών στην παραγωγή ζάχαρης, ότι λόγω των πλεονασμάτων ζάχαρης είναι άναγκαία ή έξαγωγή ποσοτήτων ζάχαρης και, ως έκ τούτου, πρέπει νά θεσπισθεί σύστημα συνεισφοράς στην παραγωγή ίσογλυκόζης πού νά συμπληρώνει τίς ήδη έφαρμοζόμενες διατάξεις στη ζάχαρη και νά συμμετέχει στό κόστος έξαγωγής. Σχετικώς, ή αίτιολογία του συστήματος ποσοστώσεων και συνεισφοράς πού έθεσπίσθη μέ τον κανονισμό 1293/79, δύναται επίσης νά χρησιμοποιηθεί μέ σιωπηρή αναφορά· ό κανονισμός αυτός, μολονότι έχει άκυρωθεί, δέν κατέστη ως έκ τούτου έντελως άνύπαρκτος αλλά παραμένει άνέπαφος στην Έπίσημη Έφημερίδα ως πηγή πληροφοριών.

1 — Άπόφαση τής 25ης Οκτωβρίου 1978 στην ύπόθεση 125/77, Koninklijke Scholten-Honig NV κατά Hoofdd-productieschap voor Akkerbouwproducten (1978), Slg. σ. 1991.

2 — Άπόφαση τής 27ης Σεπτεμβρίου 1979 στην ύπόθεση 230/78 Eridania κατά Έπουργού Γεωργίας και Δασών, Slg. 1979, σ. 2749.

V — Παράβαση του άρθρου 201 της συνθήκης ΕΟΚ και του άρθρου 2 της απόφασης του Συμβουλίου της 21ης 'Απριλίου 1970 περί αντικαταστάσεως των χρηματικών συνεισφορών των κρατών μελών από ίδιους πόρους των Κοινοτήτων

Ένα άλλο τμήμα των προτάσεών μου πρέπει να αφιερωθεί στην εξέταση ενός άλλου λόγου πού οι προσφεύγουσες στίς υποθέσεις 108 και 110/81 προβάλλουν μόνο με την απάντησή τους. Υποστηρίζουν ότι με την θέσπιση της συνεισφοράς στην ισογλυκόζη τό Συμβούλιο απέβλεπε στή δημιουργία ιδίων πόρων, κατά την έννοια της απόφασέως του, της 21ης 'Απριλίου 1970 (ΑΒΙ. L 94, της 28. 4. 1970, σ. 19). Πάντως, έφ' όσον τό άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ) δέν είναι αποφασιστικό, μόνο τά αναφερόμενα στό άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α, έσοδα δύνανται νά θεωρηθούν ώς ίδιοι πόροι, ήτοι:

«Εισφορές, πριμοδοτήσεις, συμπληρωματικά ή έξισωτικά ποσά, πρόσθετα ποσά ή στοιχεία φόρων και λοιπά τέλη πού θεσπίζονται ή θά θεσπισθούν από τά όργανα των Κοινοτήτων επί των συναλλαγών με κράτη μή μέλη, στό πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, όπως και από τίς εισφορές και άλλα δικαιώματα πού προβλέπονται στό πλαίσιο της κοινής όργανώσεως των αγορών στόν τομέα της ζάχαρης και πού όνομάζονται κατωτέρω "γεωργικές εισφορές".»

Πάντως, έφ' όσον ή συνεισφορά στην ισογλυκόζη δέν προβλέπεται στό πλαίσιο της κοινής όργανώσεως αγοράς στόν τομέα της ζάχαρης, θά έπρεπε, σχετικώς, νά είχε εφαρμοσθεί τό άρθρο 2, παράγραφος 2, και, έπομένως, ή διαδικασία πού προβλέπεται στό άρθρο 201 της συνθήκης ΕΟΚ. Τό Συμβούλιο έπρεπε, ώς έκ τούτου, νά συστήσει στά κράτη μέλη τή θέσπιση των

καταλλήλων διατάξεων σύμφωνα με τούς αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Ειδικότερα, οι προσφεύγουσες έτόνισαν σχετικώς τό γεγονός ότι ή συνεισφορά στην ισογλυκόζη δέν ύφίστατο όταν έλήφθη ή απόφαση της 21ης 'Απριλίου 1970. Τό μόνο προϊόν πός τό όποιο ήδύνατο νά συγκριθεί εκείνη την έποχή ήταν ή *γλυκόζη*, από την όποία λαμβάνεται ή ισογλυκόζη, αλλά τό προϊόν αυτό σαφώς δέν περιελαμβάνετο στην όργάνωση αγοράς της ζάχαρης πού πρακτικά ίσχυε μόνο για την ζάχαρη, όπως προκύπτει σαφώς από τό άρθρο 1 του κανονισμού 1009/67 (ΑΒΙ. 308, της 18. 12. 1967, σ. 1). Αντιθέτως, ένέπιπτε στό πεδίο έφαρμογής της όργανώσεως αγοράς των σιτηρών, όπως προκύπτει από τό άρθρο 1 του κανονισμού 120/67 (ΑΒΙ. 117, της 19. 6. 1967, σ. 2269) και από τούς κανονισμούς 1862/76 (ΑΒΙ. L 206, της 31. 7. 1976, σ. 1) και 2158/76 (ΑΒΙ. 241, της 2. 9. 1976, σ. 21), περί χορηγήσεως έπιστροφών στην παραγωγή. Τελικά, με τή δημιουργία από τον κανονισμό 1111/77 όργανώσεως αγοράς της ισογλυκόζης, έγινε συγχρόνως σαφές με τον κανονισμό 1110/77 (ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/018, σ. 83) ότι ή ισογλυκόζη δέν ύπήγετο στην κοινή όργάνωση αγοράς της ζάχαρης.

1. Σχετικά με τό έπιχείρημα αυτό ανακύπτουν όρισμένα *ερωτήματα ως πός τό παραδεκτό*.

α) Τό πρώτο έρώτημα ανακύπτει από τό γεγονός ότι ό ίσχυρισμός αυτός δέν προεβλήθη με τά εισαγωγικά των προσφυγών δικόγραφα και τό άρθρο 42, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου προφανώς δέν έχει έφαρμογή έφ' όσον ό νέος ίσχυρισμός δέν στηρίζεται σε νομικά ή πραγματικά στοιχεία πού άνέκυψαν μόνο κατά την έγγραφη διαδικασία. Οι προσφεύγουσες προσπαθούν νά υπερπηθήσουν τό εμπόδιο αυτό ύποστηρίζοντας ότι ό λόγος πού προέβαλαν μεταγενεστέρως περιλαμβάνεται, όπως ή άναρμοδιότης, ή παράβαση ουσιάδους τύπου και ή παράβαση της συνθήκης, μεταξύ των λόγων

δημοσίας τάξεως. Καί, ἐφ' ὅσον κατά τή νομολογία τοῦ Δικαστηρίου οἱ λόγοι αὐτοὶ δύνανται νά ἐξετασθοῦν *αὐτεπαγγέλτως* ἀπό τό Δικαστήριον, πρέπει ἐπίσης νά δύνανται νά ἐγερθοῦν καί σέ μεταγενέστερο στάδιο τῆς διαδικασίας.

Θεωρῶ πολύ ἀμφίβολο ὅτι τό ἐπιχειρήμα τῶν προσφευγουσῶν ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δύνανται νά γίνῃ δεκτό.

Ἐφ' ὅσον εἶναι ἀληθές ὅτι τό Δικαστήριον, σέ πολλές περιπτώσεις, ἐξέτασε αὐτεπαγγέλτως ζητήματα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τήν ἀπόσφορη αἰτιολογία μιᾶς πράξεως (ὑπόθεση 18/57¹⁾), ἢ τήν αἴτηση τῶν ἀναγκαιῶν διαβουλεύσεων (ὑπόθεση 6/54²⁾), ἢ τή νομιμότητα μιᾶς γενικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίζετο τό ἀμφισβητούμενο μέτρο (ὑπόθεση 14/59³⁾) ἢ ζητήματα ἀρμοδιότητος (ὑπόθεση 19/58⁴⁾). Ἐπὶ πλέον, ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου στήν ὑπόθεση 37/71⁵ δύναται νά συναχθεῖ ὅτι ἡ ἐξέταση αὐτῆ δύναται νά εἶναι πρόσφορη στίς ὑποθέσεις ὅπου ἀνακύπτουν ζητήματα δημοσίας τάξεως, ἤτοι στίς περιπτώσεις πού τίθενται σημαντικά ζητήματα καί σοβαρές παραβάσεις δικαίου. Ὅσον ἀφορᾷ τά ἐπιχειρήματα πού οἱ προσφεύγουσες προέβαλαν μέ τίς ἀπαντήσεις τους, δέν πρέπει νά λησμονεῖται ὅτι ἀνάλογα ἐπιχειρήματα προεδλήθησαν καί στήν ὑπόθεση 103/77⁶. Εἶχα ἐξετάσει τά ἐπιχειρή-

ματα ἐκεῖνα στίς προτάσεις μου καί τό συμπέρασμά μου ἦταν ἀρνητικό γιά τίς προσφεύγουσες. Πάντως, τό Δικαστήριον δέν ἐξέτασε τό ζήτημα αὐτό οὔτε στήν ὑπόθεση ἐκείνη οὔτε στίς ὑποθέσεις πού ἀφοροῦσαν τόν κανονισμό 1293/79, στίς ὁποῖες τό Δικαστήριον προσεπάθησε νά διευκρινίσει ὅσο τό δυνατόν περισσότερα προβλήματα οὐσιαστικοῦ δικαίου, ὥστε τά κοινοτικά ὄργανα νά προσανατολισθοῦν σαφῶς ὡς πρός τήν μέλλουσα συμπεριφορά τους. Συνεπῶς, δύναται νά ὑποτεθεῖ ὅτι, στήν πραγματικότητα, τά ἐπιχειρήματα αὐτά δέν εἶναι τόσο σημαντικά ὥστε νά δικαιολογεῖται *αὐτεπάγγελτη* ἐξέτασή τους ἀπό τό Δικαστήριον· δύναται ἀκόμη νά συναχθεῖ τό συμπέρασμα, ὅτι τό Δικαστήριον ἀπέρριψε ἔτσι σιωπηρῶς τό δάσιμο τῶν ἐπικρίσεων αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

6) Πρέπει ἐπίσης νά ἀναγνωρισθεῖ ὅτι δύναται ἐπίσης νά ἐγερθοῦν ἀντιρρήσεις, ἀπό δύο ἄλλες ἀπόψεις, ὅσον ἀφορᾷ τό παραδεκτό τῶν ἰσχυρισμῶν πού ἐξετάζονται ἐν προκειμένῳ.

ι) Οἱ προσφεύγουσες δέν προέβαλαν ἰσχυρισμούς ὅσον ἀφορᾷ τήν αἰτιολόγησιν τῶν συνεισφορῶν στήν παραγωγή ὡς μέσο ὀργανώσεως τῆς ἀγορᾶς στό πλαίσιο τῆς κοινῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, πράγμα πού θά ἦταν ἐπὶ πλέον ἐντελῶς ἀπίθανο ἐν ὄψει σειρᾶς ἀποφάσεων τοῦ Δικαστηρίου, μέ τίς ὁποῖες κατ' ἐπανάληψιν ἐτονίσθη ὅτι τά περιοριστικά μέτρα ὡς πρός τήν ἰσογλοκία ἦταν ἐπιτρεπτά. Οἱ ἐπικρίσεις τους ἀναφέρονται μόνο ὡς πρός τήν χρησιμοποίηση τῶν ἐσόδων πού προέρχονται ἀπό τίς συνεισφορές, δηλαδή τή διάθεσή τους στόν *κοινοτικό προϊόντολογισμό*. Σχετικῶς, τό Συμβούλιο δικαίως ὑπεστήριξε ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός δέν εὐνοεῖ τίς προσφεύγουσες, ἐπειδή ἀκόμη κι ἂν οἱ ἐπικρίσεις τους ἦταν δικαιολογημένες, αὐτό δέν θά εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τήν *ἀπαλλαγὴν* τους ἀπό τίς συνεισφορές, ἀλλά μόνο τή διά-

1 — Ἀπόφαση τῆς 20ῆς Μαρτίου 1959 στήν ὑπόθεση 18/57 I. Nold KG κατά Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, Slg. 1958/59, σ. 89.

2 — Ἀπόφαση τῆς 21ῆς Μαρτίου 1959 στήν ὑπόθεση 6/54, κυβέρνηση τοῦ Βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν κατά Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, Slg. σ. 213.

3 — Ἀπόφαση τῆς 17ῆς Δεκεμβρίου 1959 στήν ὑπόθεση 14/59, Société des Fonderies de Pont-à-Mousson κατά Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, Slg. 1958/59, σ. 465.

4 — Ἀπόφαση τῆς 10ῆς Μαΐου 1960 στήν ὑπόθεση 19/58 Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας κατά Ἀνωτάτης Ἀρχῆς, Slg. 1960, σ. 481.

5 — Ἀπόφαση τῆς 28ῆς Ἰουνίου 1972 στήν ὑπόθεση 37/71, Jamec κατά Ἐπιτροπῆς, Slg. 1972, σ. 483.

6 — Ἀπόφαση τοῦ Δικαστηρίου τῆς 25ῆς Ὀκτωβρίου 1978 στίς συνεκδικασθεῖσες ὑποθέσεις 103 καί 145/77 Royal Scholten-Honig (Holdings) Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce-Tunnel Refineries Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Slg. 1978, σ. 2037 καί ἐπ.

θεση των εσόδων, τα όποια προέρχονται από τις συνεισφορές, στον προϋπολογισμό των κρατών μελών. Υπό την προοπτική αυτή δύναται να υποστηριχθεί ή άποψη ότι οι προσφεύγουσες δεν έχουν έννομο συμφέρον να προβάλλουν αυτόν τον ισχυρισμό, δάσει της άρχης ότι το έννομο συμφέρον δεν πρέπει να υφίσταται μόνο ως προς την προσφυγή καθ' εαυτή αλλά και εν σχέσει με τους επί μέρους λόγους της προσφυγής.

ii) 'Εφ' όσον οι προσφυγές στρέφονται μόνο κατά του κανονισμού 387/81 — και κατά τό μέτρο πού αυτό ενδιαφέρει εν προκειμένω — είναι σημαντικό ότι σέ κανένα σημείο του κανονισμού δεν αναφέρεται ότι οι συνεισφορές πρέπει να θεωρηθούν ως ίδιοι πόροι της Κοινότητας. 'Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται, πάντως, από τον κανονισμό 1110/77, του όποίου τό άρθρο 4 ρυθμίζει κατ' άρχήν τή χρησιμοποίηση των συνεισφορών στην παραγωγή. 'Επίσης, στην ένατη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του κανονισμού 1111/77 αναφέρεται ότι ή συνεισφορά στην παραγωγή πρέπει να έξομοιωθεί με την συνεισφορά πού προβλέπεται στό άρθρο 27 του κανονισμού 3330/74 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/011, σ. 134), και, επομένως, συνιστούν ίδιους πόρους των Κοινοτήτων κατά την έννοια του άρθρου 2 της απόφασης του Συμβουλίου της 21ης 'Απριλίου. 'Ετσι, δύναται να υποστηριχθεί ή άποψη ότι ό ισχυρισμός πού αναφέρεται στό άρθρο 201 της συνθήκης ΕΟΚ δεν έχει άμεση σχέση με τό μέτρο, τό όποιο άμφισβητείται εν προκειμένω, αλλά άφορά μόνο τή χρησιμοποίηση, από άποψη προϋπολογισμού, ενός μέτρου όργανώσεως της αγοράς πού είχε άποφασισθεί σέ άλλη περίπτωση, ήτοι στον ίδιο τον προϋπολογισμό.

2. 'Αν παραμερισθούν οι άντιρρήσεις πού έχουν αναφερθεί ως προς τό παραδεκτό — ως προς τό τελευταίο αναφερόμενο σημείο

για τον λόγο, ίσως ότι ό κανονισμός 387/81 *συντηρά* δέχεται ότι ή συνεισφορά στην παραγωγή δύναται να θεωρηθεί ως ίδιος πόρος επειδή ό επιδιωκόμενος σκοπός δύναται μόνο να εκπληρωθεί άν ή Κοινότης έχει στή διάθεσή της τά έξοδα πού προέρχονται από τή συνεισφορά — ή κατ' ουσία έξέταση του νέου ισχυρισμού καταδεικνύει, πάντως, ότι ούτε ό εν λόγω ισχυρισμός εύνοει τις προσφυγές. 'Ηδη, με τις προτάσεις μου στην ύπόθεση 103/77¹ είχα αναφέρει τους λόγους και, εκ νέου, μετά την προβολή των επιχειρημάτων στις προκείμενες υποθέσεις, δεν υφίσταται κανένας λόγος να μεταβάλω την άποψη μου.

Κατά την άποψη μου οι προσφεύγουσες έρμηνεύουν πολύ στενά τή φράση του άρθρου 2 της απόφασης του Συμβουλίου της 21ης 'Απριλίου 1970, ή όποία περιλαμβάνει «τις εισφορές ... πού προβλέπονται στό πλαίσιο της κοινής όργανώσεως των αγορών στον τομέα της ζάχαρης», όταν υποστηρίζουν ότι αναφέρεται μόνο στις συνεισφορές πού επεδάλλοντο μόνο στή ζάχαρη τό 1970, σύμφωνα με την όργανωση αγοράς πού υφίστατο την εποχή εκείνη. 'Αν αυτή ήταν ή πρόθεση θά είχε άναμφιδόλως εκδηλωθεί σαφώς και δεν θά έχρησιμοποιείτο ό πληθυντικός «εισφορές», ή άόριστη διατύπωση «στό πλαίσιο όργανώσεως των αγορών στον τομέα της ζάχαρης» καθώς και τό ρήμα «προβλέπονται», τό όποιο σαφώς διακρίνεται από την έκφραση «τέλη πού θεσπίζονται» πού περιέχεται στην προηγούμενη φράση. Μεγαλύτερη σημασία έχει, κατ' έμέ, τό επίχειρημα ότι ή φράση, την όποία παρέθεσα, πρέπει να έρμηνευθεί δάσει της άρχης πού διατυπώνεται στό πρώτο μέρος του αρ-

1 — 'Απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης 'Οκτωβρίου 1978 στις συνεδिकाσθεσεις υποθέσεις 103 και 145/77 Royal Scholten-Honig (Holdings) Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce-Tunnel Refineries Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Slg. 1978, σ. 2037 και έπ.

δρου 2, στοιχείο α) σχετικά με τις εισφορές στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής και εκφράζεται με τη διατύπωση «*θεσπίζονται ή θά θεσπισθούν*». Μόνο αυτό καθιστά δυνατή μία κατανοητή και δυναμική έρμηνεια ικανή να καλύψει απόδλεπτες εξελίξεις και για να αποφευχθούν προφανώς παράλογα αποτελέσματα, τα οποία ασφαλώς δεν έπιδιώκοντο τότε, όπως ή συνέπεια που τό Συμβούλιο κατέδειξε βάσει του επιχειρήματος των προσφευγουσών, ότι κάθε φορά που εμφανίζεται ένα προϊόν υποκαταστάσεως θά παρατηρείται μείωση των ιδίων πόρων. Η φράση «εισφορές ... που προβλέπονται στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως των αγορών στον τομέα της ζάχαρης» πρέπει, ως έκ τούτου, να νοηθεί ότι περιλαμβάνει συνεισφορές στα προϊόντα, τα οποία από τη φύση τους εδρσκονται σέ στενή σχέση με την οργάνωση της αγοράς της ζάχαρης, και που αποτελούν τούς αναγκαίους μηχανισμούς για την εκπλήρωση των σκοπών της εν λόγω οργανώσεως αγοράς. Δέν δύναμαι, επομένως, να διακρίνω τη διαφορά μεταξύ του ότι ή ίσογλυκόζη, αφού προηγουμένως παρήχθη σέ σημαντικές ποσότητες, δσον άφορα τις έπιστροφές στην παραγωγή, περιλαμβάνετο άρχικά στην οργάνωση αγοράς των σιτηρών και του ότι εν συνεχεία έδημιουργήθη ειδική οργάνωση αγοράς για την ίσογλυκόζη, της οποίας τό κύριο χαρακτηριστικό ήταν ότι δέν είχε καμία σημασία καθ' έαυτή αλλά έξηγείτο υπό τό φώς της οργανώσεως αγοράς στον τομέα της ζάχαρης, στην οποία άνεφέρετο ρητώς. Έν πάση περιπτώσει, ή ίσογλυκόζη ως τό σπουδαιότερο γνωστό υποκατάστατο της ζάχαρης, από τη φύση της άνήκει στον τομέα της ζάχαρης και, όπως άνεγνώρισε τό Δικαστήριο, έξαρτάται από τόν τομέα αυτό.

ζάχαρης (υποθέσεις 103/77¹ και 138/79²) αλλά άνεγνώρισε έπίσης ότι έπιτρέπεται να λαμβάνεται ύπ' όψη ή άλληλεπίδραση μεταξύ προϊόντων που ύπάγονται σέ διαφορετική οργάνωση αγοράς (υπόθεση 125/77³) και ότι έπιτρέπεται στο Συμβούλιο να λαμβάνει μέτρα για τη διασφάλιση της λειτουργίας της αγοράς των *γλυκαντικών* (συνεκδικασθείσες υποθέσεις 103 και 145/77¹), δέν δύναται να ύπάρξει αντίρρηση στο ότι τό Συμβούλιο έβαλε σέ ίδια μοίρα την συνεισφορά στην ίσογλυκόζη όπως την αντίστοιχη συνεισφορά στη ζάχαρη και, έτσι, θεώρησε τά έσοδα που προέρχονται από την συνεισφορά, ως ίδιους πόρους υπό την έννοια της αποφάσεως της 21ης Άπριλίου 1970.

VI — Έπί της προσφυγής άκυρώσεως του κανονισμού 388/81

Άπομένει μόνο να άναφερθώ εν συντομία στην προσφυγή άκυρώσεως του κανονισμού 388/81 που ήσκήθη μόνο στην ύπόθεση 110/81.

Ό κανονισμός αυτός — όπως άνέφερα στην άρχή — έθεσπίσθη για να τροποποιήσει τόν κανονισμό 1592/80. Ό τελευταίος αυτός κανονισμός, ό οποίος δέν έχει άκυρωθεί και σαφώς έξεδόθη αφού έλήφθη ή γνώμη του Κοινοβουλίου, άνεφέρετο άρχικά στο άρθρο 9 του κανονισμού 1111/77 για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1980 μέχρι 30ης Ιουνίου 1981 και όριζε ότι για την περίοδο αυτή ή βασική ποσώσταση κάθε επιχειρήσεως παραγωγής ίσογλυκόζης είναι εκείνη που εφαρμόζεται κατά την

Γιά τούς λόγους αυτούς αλλά και επειδή τό Δικαστήριο δέν έτόνισε μόνο την στενή σχέση μεταξύ των αγορών ίσογλυκόζης και

- 1 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1978 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 103 και 145/77 Royal Scholten-Honig (Holdings) Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce-Tunnel Refineries Limited κατά Intervention Board for Agricultural Produce, Slg. 1978, σ. 2037 και έπ.
- 2 — Άπόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Οκτωβρίου 1980 στην ύπόθεση 138/79, Roquette Frères κατά Συμβουλίου, Slg. 1980, σ. 3333.
- 3 — Άπόφαση της 25ης Οκτωβρίου 1978 στην ύπόθεση 125/77, Koninklijke Scholten-Honig NV κατά Hoofdd-produktieschap voor Akkerbouwprodukten (1978), Slg. σ. 1991.

περίοδο από 1ης Ιουλίου 1979 μέχρι 30ης Ιουνίου 1980, και κατ' αυτόν τον τρόπο ανέφερετο στον κανονισμό 1293/79 ο οποίος ακυρώθηκε μεταγενεστέρως από το Δικαστήριο. Ο κανονισμός 388/81 προβλέπει επίσης ότι το ίδιο άρθρο 9 του κανονισμού 1111/77, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 387/81, εφαρμόζεται για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1980 μέχρι 30ης Ιουνίου 1981 και ότι για την περίοδο αυτή, η βασική ποσόστωση κάθε επιχειρήσεως παραγωγής ισογλυκόζης είναι εκείνη που εφαρμόζεται κατά την περίοδο από 1ης Ιουλίου 1979 μέχρι 30ης Ιουνίου 1980 δυνάμει του κανονισμού 387/81. Είναι σαφές ότι, όπως προκύπτει από την ανωτέρω αναφερομένη έκθεση της επιτροπής γεωργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αυτό έγινε λόγω του ότι ο κανονισμός

1592/80 ανέφερετο αρχικά στον κανονισμό 1293/79 και για να αποφευχθεί έτσι οιαδήποτε αμφιβολία ως προς τη νομιμότητά του.

Η προσφεύγουσα Roquette δεν προέβαλε δικούς της ισχυρισμούς όσον αφορά τον κανονισμό 388/81. Δύναται, ως εκ τούτου, να υποθεθεί ότι έχει την γνώμη ότι αν ο κανονισμός 387/81 ήκυρώνετο θα παρέσυρε μαζί του και τον κανονισμό 388/81 επειδή αναφέρεται στον πρώτο αναφερόμενο κανονισμό και η νομιμότης του εξαρτάται από αυτόν. Πάντως, εφ' όσον έχει αποδειχθεί ότι δεν συντρέχει κανένας λόγος ακυρώσεως του κανονισμού 387/81, συνέπεται προφανώς ότι η προσφυγή ακυρώσεως του κανονισμού 388/81 πρέπει επίσης να απορριφθεί.

VII — Έν συμπεράσματι, επομένως, προτείνω οι προσφυγές των επιχειρήσεων Amylum, Roquette και Tunnel Refineries να απορριφθούν ως αβάσιμες και κάθε προσφεύγουσα να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα που προκάλεσε.